

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Уасэхэм
зэрахэхьощтым
тегущылагъэх

Тхьаклушынэ Аслъан Юфшлэгъу зэлуклэгъу дыри-
лагъ Адыгэ Республикэм уасэхэмрэ тарифхэмрэ
ягъэнэфэнклэ и Гъэлорышланлэ ипашэу Псылушъо
Юсыф.

ЖКХ-м ифэю-фашэхэм
ялытыгызуу уасэхэр гьэнэфэ-
гьэнхэм июфыгыохэм ятегушы-
гэн хэлжыагэх АР-м и Пре-
мьер-министруу Къумпыл
Муратр ащ игуадзуу Алексей
Петровсенкэрэ.

Псыгушъ Юсыф зэрэхигъуэнэфыкыгъэмкIэ, уасэхэу Урысые Федерацием и Правительствэ ыгъэуцугъэхэм

ашгъхадэмыкыныхэм фэгъ-
хыгъэ унашъоу республикэм
и Лышгъхэ кышлыгъэхэр зэ-
ккыныоу гъэццэлагъэ хуэгъэх.
А лъэныкъомкIэ уасэхэм кы-
ххуагъэр гурытымкIэ Урысы-
ем шагъэнэфэгъэхэм адештэ.

ГъэlorышIапIэм ипашэ кы-
зериуагъэмкIэ, Урысые Феде-
рацием и Правительствэ иуна-
шъохэм адиштэу мы илъэсым

бэдззогъум и 1-м кышсегъэ-
жыагъэу уасэхэм мыщ тетэу
ахэыошт: газым — процент 15,
гэстыныпхъэм — проценти 6
фэдиз, электроэнергиемрэ
псымрэ — проценти 5,8-рэ.

— Цыфхэмкэ анахь гумэ-кыгъо Юфгыгъоу шытыр электрэнергиемэ ЖКХ-м ифэо-фашлэхэмрэ ауасэ зэрэхахь-тэр ары. Экклэи кыагурылон фаер федеральнэ гүпчэм ыгъэ-уцугъэ уасэхэм сьд фэдэ чы-плэ ашъхьадагъэкыным ифы-тыныгъэ зэрымылэр ары, — хыгъэунэфыкыгъэ Тхьаклушы-нэ Аслъан.

Республикэм и Лышыхэ
пшырьыл афишыгы цыфхэм
ятхьаусых тхыл пэпч игъ-
кытыгызу зычагыгъоззнэу
ыкы уасэхэм ягъэнэфэнкы
политикэу шылэм лъэшэу ана
тетэу екколэнхэу.

**Адыгэ Республикэм
и Лышъхьэ
ипресс-къулыкьу**

Сурэтыр А. Гусевым ты-
рихыгъ.

АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Ильэсыбэ хуыгъу шуагъэ кытэу научнэ, общественнэ йофшэныр зэригъэцакъэрэм ыкIы ыныбжэ ильэс 75-рэ зэрэхуыгъэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къаралыгъо Совет — Хасэм и Шыгъху тамыгъэу «Закон. Пшъэ-

рыль. Цыфыгъ» зыфиорэр фагъэшъо-
шагъ **Мамый Руслан Хылымэ ыкъом,**
Адыгэ Республикэм иобщественнэ движе-
ниеу «Адыгэ Хасэм» нахыжыхэмклэ и Со-
вет хатым.

Мыекъопэ районым къыщаштыт

Адэгэ Республикэм и Лышъхъэу Тхьаклущынэ Аслъан Испанием икомпаниеу «ASISER» зыфилорэм иллыклоу Карлос Бафарулл Гуихс тыгъуасэ лофшлэгъу зэлуклэгъу дырилагъ. Лофтхьабзэм хэлэжъагъэх АР-м и Премьер-министрэу Къумпыл Мурат, АР-м экономикэ хэхьонгъэхэмклэ ыкIи сатыумклэ иминистрэу Лыхэсэ Махъмуд.

Ыпшэккэ зигугу кэътшы-
гэ компанием Мыскьопэ райо-
ным ит псэуплэу Каменномост-
скэм чырбыщ кызыщдагэккы-
рэ завод шигэпсын гухэлэ ил.
А проектыр гьэцкклагэ зэрэхь-
уштым, пэшлорыгэшэ зээгьы-
ныггэм кьыдилыгэтэрэ лэыны
кьохэм, анэхьу аналэ зытырагьэ-
тыштхэм бгьухэр атегүшылагэх.

— Адыгем иэкономикэ хэ-
хьоньгэхэр ышынхэм фэлоры-
шлэрэ проектхэр шылэныгэм
щыпхырытщынхэр, зэрифэш-
уашу инвесторхэм тапэгкюныр
пшэрыйл шхьабуу сыдыгуи
зыфэтэгъуцужы, — кылуагъ
Тхаклушынэ Аслъан компани-
ем Иллыкю зыкыфигъаззэз. — Зэ-
ккыла аных шхьахэр Iofshlэ-
члэпаклэхэр кызыэрэзлуш-
хыштхэр, республикэ бюджетым
хьакъулахъу кыжъгъэхьаштыр
арых. Тэ талъэныккълэ кыт-
фэрэр зэкълэ дгъэкхлэшт, адми-
нистративнэ пэрхохъу шылэштэ.

Карлос Гуихс кызыериуагъэмкІэ, чырбыщ кызыщашыщт заводыр поселкэу Каменномост-

скэм шагъэпсынэу зыкыраху-
хьагъэм лъэпсэ гъэнэфэгъэ иГ. Ар
зыхашыкырэ ятлэу мы чыпшэм
кышагъотыгъэр зыфэдизымкIэ,
идэгъуэкIэ дунэ шапхъэхэм
адештэ. ЗэрагъэнафэрэмкIэ, мыщ
нэгъыри 100 фэдизмэ IофшIапIэ
шагъотышт, илъэсым кыкIоцI
чырыбшэ миллион 65-м еху кыд-
ыгъэкIышт.

Кумпыл Мурат кызыриҫа-
гэмклэ, инвесторым иофшэн
псынклэу ригъэжьэным фэш
республикым ипшъэрылхэр зэ-
клэ егъэцаклэ: заводы зыты-
рашыхашт чыгумрэ лицен-
зиерэ аратыгъ, документхэм
ягъэхазырынкли, нэмкы лъэны-
кхоемкли лпылэгъу афэхунхэм
фэхазырых. Къэнъбырэ закъор
зэзгъыныгъэм здыклэхэнхэш,
заводым ишын рагъэжьэныр
ары.

Ац иштын евро миллион 30 фидиз инвесторым кыхихлхьану рехухьэ, зкІэ хьазыр зыхукІэ, мээз 18-м кыкІоцІ ар агъэпсышт.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

**Адыгейм сомэ
миллиони 9-м ехъу
къыфатIупщышт**

ЖКХ-м ирформэхэм Тэпылэгүү ятыгэным фэгъээгъэ Фондым и Гъэлорышлантэ сомэ миллиони 9,32-рэ хуэрэ ахьшэ Тэпылэгүү кыратыным епхыгъэ лъэлү тхылъу Адэгейм ыгъэхыгъэм кыдыригъэштагъ. Фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ягъэцкIэжъынрэ жбы хуыгъэ унэхуэ зэхэтэкьоным нэсыгъэхэм ачIэхэм унэ ятыгъэнымрэ ар апэлъагъэхьашт.

«Ежъ Адыгейми а Иофхъабэм пае сомэ миллиони 3,7-рэм еху мы илбэсны кыхигъэкъышт. А ахьэр фэтэрыбзу зэхэт унэм игъэцкэкъэбнрэ жбы хуэгъэ унитлүмэ ачлэхэм ягъэкошынрэ апэла-гъэжыащ. А программэхэр гъэцк-клагъэ зыхуэхэклъ, нэбгырэ 80-мэ псэуклэ амалур ялэр нахьшыу ашышт», — Иофхэм язэгъет кы-тегушылэзз кыхигъэгъыгъ Адыг-э Республикэм псэлээшлыным-клэ, транспортнымклэ ыкълэ гъогу

хъызмэтымкІэ и Министерствэ
ЖКХ-мкІэ и ГъэЮрышІапІэ ипа-
щэу Ныбэ Русльан.

Шьюгу тэдгэкЫжыын: 2008 — 2012-рэ ильэсхэм фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ягьэцэкЫжыынр зэхэтэкьоным нэсыгьэ унэхэм ачлэсхэм пэсуплэ ягьэгьотыгьэньмрэ япрограммэ Адыгеим шыгьэцэклагьэ хьуным пае Фондым икьэклаплэхэм сомэ миллиардрэ миллион 14-рэ кьахагьэклыхагьэ. Ежэ республикэми а гухэлхэм сомэ миллион 280-рэ фэдиз апэлуигьэхьагьэ. Фэтэрыбэу зэхэт унэ 703-у нэбгырэ мин 58-рэ фэдиз зычлэсхэм ягьэцэкЫжыынр, зэхэтэкьоным нэсыгьэ унэ 29 ащыпсэурэ нэбгырэ 635-мэ унаклэхэр ятыгьэнхэмрэ а ахьщэр апэлуагьэхьагьэ.

**Адыгэ Республикэм
и Лышхъхъэ
ипресс-къулыкъу**

**ТИГЪЭЗЕТЕДЖЭ ЛЪАПІЭХЭР!
ЖьоныгъуакІэм и 28-м
кьыщегъэжъагъэу
кІэтхэгъур екІыфэ,
мэкъуогъум и 25-м нэс,
фэгъэкІотэныгъэ зиІэ кІэтхапкІэр
щыІэшт. А уахътэм
сомэ 318-рэ чапыч 53-кІэ
тигъэзет шьукІэтхэн шьульэкІышт.**

Анахь дэгъухэм ахэфагъ

Адыгэ къэралыгъо университетым исту-дентхэм ягъэзетэу «Адыгэ университет» зыфиорэр Урысыем истудентхэм кыдагъэкырэ гъэзет-хэм я Всероссийскэ зэнэкъокъу хэлэжъагъ ыкӀи анахь гъэзет дэгъуи 10-мэ ахэфагъ.

Зэнэкъокъум кыхиубытэрэ лъэныкъоу «Анахь редактор дэгъу» зыфиорэмкӀэ кыхагъэщыгъ гъэзетым иредакторэу Лыхэсэ Светланэ. Ащ зэнэкъокъум итамыгъэу «Хрустальная стрела» зыфиорэмрэ я III-рэ степень зилэ Диплом-рэ кыратыгъэх.

Университетым экономикмкӀэ ифакультет истуденткэу Надежда Кубагинам «Анахь материал дэгъу» зыфиорэ лъэныкъомкӀэ я III-рэ степень зилэ Дипломрэ зэнэкъокъум итамыгъэрэ кыфагъэщыгъагъэх. Шухъафтыныр сту-

денткэм кыритыгъ МГУ-м журналистикэмкӀэ ифакультет идеканэу, джы и Президентэу Ясен Засурскэм.

АтекӀуагъэхэр Москва рагъэблэгъагъэх ыкӀи Христос и Чылыс ихэушхъафыкӀыгъэ Зал къащыфэгъушӀуагъэх.

Студентхэм я СМИ-хэм язэнэкъокъу кӀэщакӀо фэхугъэх Москва истудентхэм я Гупчэ, Москва и Правительствэ ыкӀи Урысыем иапшӀэрэ еджапӀэхэм пӀуныгъэ ЮфымкӀэ япро-ректорхэм я Союз.

Зэнэкъокъум зэкӀэмкӀи Урысыем ичӀыплӀэ 80-мэ ялыкӀохэр

хэлэжъагъэх, ахэм ЮфшӀэгъэ 3600-рэ фэдиз кырахылӀэгъагъ. АрышӀ, текӀоныгъэр университетым игъзет псын-кӀэу кыфыдэкӀыгъэп. Гъэзет-ыр 1989-рэ илъэсым кыщегъэжъагъэу кыдэкӀымы, ащ фэдэ зэнэкъокъум мыгъэ апэрэу щатекӀуагъ. Редакторэу Лыхэсэ Светланэ кызырӀуагъэмкӀэ, гъэзетыр зышӀыхэрэм, ащ къатхэхэрэм текӀоныгъэм кӀуачӀэ къаритышт.

СИХЪУ Гоцнагъу.
Сурэтым итыр: **Лыхэсэ Светлан.**

Цыф лъэпкъыбэмэ зэдырай

Урыс усакоу, классикэу А. С. Пушкиныр цыф лъэпкъ пстэумэ ялас, ялъапӀ. ЦыкӀуи, ини ащ итворчествэ ягунэс. Хэта зицӀыкӀугъом Пушкиным ипшысэ шӀагъохэм ямыджагъэр е илирическэ усэхэр, гущыӀэм пае, «КӀымэфэ пчыхъ», нэмыкӀхэри езырӀуу къэзымы-луагъэхэр! Ипроизведение инэу, роман-поэмэу «Евгений Онеги-ныр» мыззу, мытӀоу кӀэзымы-джыкӀыжыгъэр, Татьяна Ла-ринам иобраз идэхагъэ зыгу хэмыпкӀагъэр, Печориным игу-пытэгъэ-пхъэшагъэ, ышхъэ-рипэсын зэрэщымылэр, игукӀэ-гунчъэгъэ-чылагъэ зымыгъэ-шӀэгъуагъэр! Непэ кызнэсы-гъэм а усэкошхом игеройхэм яокӀэ-шыкӀэхэр, ягъэпсыкӀэ-хабзэхэр сурэт гъэчыгъэхэу тхылъеджэхэм — ныбжы-кӀэхэм ыкӀи ныбжэ зилэхэм зэфэдэу агу хэжъэгъуагъэу хэ-лтых. Цыф шыпкӀэм ишыа-ши, цыф плъышхом нэмыкӀ зыкъомылырӀи усэко-класси-кэу Александр Пушкиным ныбжырӀуу танӀу итынхэу кытфыщинагъэх.

А. С. Пушкиным ипшысэу пӀэжышӀхэрэ дышӀэ пӀэжы-емрэ яхылагъэр литературэ саугъэт шыпкӀэ хъугъэ. Уса-кӀом илирикӀэ ыкӀи ихудо-жественнэ прозекӀэ я XIX-рэ лӀэшлӀгъум илитературэ ыгъэ-баигъ, джырэ тимафэхэм А.С. Пушкиным ищӀыӀэныгъэ ыкӀи итворчествэ ублӀпӀэ, гурыт имыкӀу, гурыт ыкӀи сэнхъат зэгъэгъотыпӀэ апшӀэрэ еджа-пӀэхэм ащызерагъашӀэ. Джащ фэдизу пӀуныгъэ-гъэсэныгъэ мэхъанэ яӀ ытхыгъэхэм.

А.С. Пушкиныр мэкъуогъум и 6-м 1799-рэ илъэсым къэ-хъугъ. Мы мафэр Урысыем Пушкиным и Мафзу щыхагъэ-

унэфыкӀы. Тыдэрэ чӀыпӀи, кьогъупэ цыкӀуи ащ ыцӀэ шашӀэ, итхыгъэхэм сыдигъуи яджэх. Илъэс къэс мы мафэм ехъулӀуу Лъэпкъ библиотекэм тхылъ кӀэгъэлъэгъон ыкӀи нэмыкӀ Юфтхъабзэхэр щызэха-щэх.

Илъэс 203-кӀэ узэкӀэбэ-жымым къэхъугъэ усэко-клас-сикым ыцӀэ непи агъашӀо, аӀэты.

Библиотекэм иеджӀпӀэ зал иЮфышӀуу Марина Волковец А.С. Пушкиным фэгъэхыгъэ тхылъ кӀэгъэлъэгъонэу ыгъэ-хъазырыгъэм «Свободный, смелый дар» цӀэу иӀэр. Пуш-киным ищылакӀэ, итворчествэ кырилотыкӀэу ар гъэпсыгъэ. Усакоу ипроизведенихэр, ахэм яхылагъэ критикэ тхылъхэр, журнал ыкӀи гъзет хэутыгъэхэр мыщ хӀплӀэгъо-штых. А зэкӀэм Пушкиным зэ-чый инэу хэлъыгъэр къаушы-хъаты, ицӀыф шыкӀагъэ, илоф-шӀагъэ, игушысэ зынэсы-штыгъэм уфагъэнӀуасэ.

Ары, шхъафитныгъэм, лӀылблэнагъэм ыгурэ ышхъэ-рэ афэгъэзагъэу щылагъ усэ-кӀошхор. Тхъэтын лъапӀэу илагъэр цыфлӀэпкъым фигъэ-шшоагъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ЛЪЭПКЪ ЮФЫГЪУ

Хэкужыр зэрагъэлъэгъушт

Тыркуем щызэхэщэгъэ Кав-каз хасэхэм я Федерацие зэ-зэгъыныгъэу дашӀыгъэм тетэу бэдзэогъу ыкӀи шышхъӀу мазэхэм адыгэ чӀыгужыым нэ-луасэ зыфашӀынэу, зыцаплъы-хъанэу ыкӀи зыщагъэпсфенэу тильӀыкӀэгъоу, Тыркуе Респу-бликэм щыпсэухэрэм къахэ-кӀыгъэу кӀэлэеджӀкӀо 23-рэ къэкӀоштых. Ахэм зэрапӀэгъо-кӀыштыхэм, арагъэлъэгъуштхэм ыкӀи зызэраарагъэпсфыштым щатегушылагъэх АР-м лъэпкъ

ЮфхэмкӀэ, ЮкӀыб къэралхэм ащыпсэурэ тильӀэпкъэгъухэм адырӀэ зӀпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жъугъэм иамалхэмкӀэ и Комитет итхъаматэу Шхъэ-лэхъо Аскэр зӀлукӀэгъоу зехи-щэгъагъэм. Ащ хэлэжъагъэх АР-м гъэсэныгъэмрэ шӀэны-гъэмрӀэ иминистрӀэ игуадзэу М. Алыир, АР-м ныбжыкӀэ ЮфхэмкӀэ и Комитет итхъама-тэу М. Къэрэтэбанэр, АР-м ЮфшӀэнымкӀэ ыкӀи социальнэ хэхъоныгъэмкӀэ и Министер-

ствэ сабыихэм, ныхэм ыкӀи унагъохэм яЮфыгъохэм ипа-щэу Н. Абрэджыр, Мыекъопэ къэлэ организациеу ДАР-м иправление итхъаматэу А. Хы-дзӀлыр.

Сабыеу къакохэрэм анаӀэ атырагъэтынэу кӀэлэегъэджи-тӀу ахэтышт. КӀэлэцӀыкӀлэхэм адыгабзэр, адыгэ къэшӀуакӀэ-хэр арагъэшӀэштых, Лъэпкъ музейм, адыгэ къуаджэхэм ащӀштых, Адыгеим икӀушхъэ дахэхэр арагъэлъэгъу-штых. Джащ фэдэу ахэр ялӀгъу ныбжыкӀэхэм алуӀлӀштых, нӀуасэ зэфэхъуштых, респуб-ликэм щызэхашӀэрэ зэхэхэ зэфэ-шхъафхэм ахэлэжъэнхэ алъэкӀышт.

(Тикорр.).

МВД-м КЪЕТЫ

Ныор ытхъэлагъ

Адыгэ Республикэм хэгъэгъу кӀоцӀ ЮфхэмкӀэ и Министерствэ кызыритыремкӀэ, жьоныгъуакӀэм и 28-м кыщегъэжъагъэу мэ-кьюогъум и 3-м нэс республикэм бздэжӀшӀэгъэ 82-рэ щызэра-хъагъ. Ахэр хъункӀэн бздэжӀшӀагъэу 2, бзылфыгъэм ебэныгъэхэу 1, цыфым ыпкӀынэ-лынэ шӀобж хыльӀэхэр тырацагъэхэу 2, гъэпцӀагъэ зыхӀэл бздэжӀшӀэгъи 7, тыгъуагъэхэу 37-рэ, экономи-кэм ылъэныкъокӀэ бздэжӀшӀэгъэ 11, нэмыкӀхэри. Законыр зыукъо-гъэ нӀбгыр 70-р правэухъумӀо органхэм агъэунафыгъ, бздэжӀшӀагъэу кызылаухыгъэр процент 85-м ехъу.

БлэкӀыгъэ тхъамафэм Адыгеим игъогухэм хъугъэ-шӀэгъэ 12 къате-хъухъагъ. Ахэм нӀбгыри 7 ахӀлодагъ, нӀбгыр 19-мэ шӀобжхэр ате-щагъэхэ хъугъэ. Ешъуагъэу рулым кӀэрысхэу водитель 90-рэ къаубы-тыгъ.

Украинэм щыщ кӀэлэ ныбжыкӀэу илъэс 27-рэ зыныбжыым ылъэныкъокӀэ кызылаухыгъэ уголовнэ Юфыр правэ-ухъумӀо органхэм зехафызэ, ар нэмыкӀ бздэжӀшӀагъэм зэрэхэцагъэр кычӀа-гъэщыгъ.

Мы кӀэлэ ныбжыкӀэм Мыекъуапэ щыщ пенсионеркэ горэм иунэ гъэцӀкӀэ-жыныхэр фишӀынхэу ззэгъыгъэх. Иоф зеух нэужым, зыныбжэ хӀкӀотэгъэ бзылф-ыгъэм кыритыгъэ ахъщэр шӀомакӀэ хъуи, нӀбгыритӀум азыфагу зэмызэгъы-ныгъэ къитӀэджагъ. ПлӀыр-стырым хэтэу

хульфыгъэм шӀэжыер къыпхъуати, пен-сионеркэм зауэрэ хӀпыджагъ ыкӀи зигъэ-былтыжыгъ. Оперативникхэмрэ полици-ем иуполномоченнэ участковэхэмрэ зэ-хашӀэгъэ оперативнэ-лтыхъон Юфтхъаб-зэхэм яшӀуагъэкӀэ бздэжӀшӀэр псынӀкӀэу къаубытын алъэкӀыгъ.

ШӀобж хыльӀэхэр зытешӀэгъэ бзылф-ыгъэр Адыгэ республикэ клиническэ сымӀэджышым нагъэсыгъ, мӀфэ зауӀкӀэ ащ иакъыл къэкӀожыгъ ыкӀи хъугъэ-шӀагъэм лъапсэу фӀхъугъэр правэухъу-мӀкӀо органхэм къафилотагъ. Ащ кы-

зырӀуагъэмкӀэ, шӀэжыекӀэ кызырӀэхэ-пыджагъэм имызакъоу, унэм илгыгъэ сомэ мини 2-ри бздэжӀшӀэм зыдиштагъ.

Къаубытыгъэ кӀэлэ ныбжыкӀэр ащ еуцолӀэжыгъ. Уголовнэ Юф кызылау-хыгъ, ащ епхыгъэу следственнэ органхэм джырэ уахытэ зэхӀфынхэр рагъэкӀокӀых.

Илъэсэу тызыхэтым имэзае жъалы-мыгъэшхо зыхӀэл бздэжӀшӀагъэ Мые-къуапэ щызэрахъагъ. Илъэс 82-рэ зы-ныбжэ ныор амыгъэунафыгъэ бздэжӀ-шӀэм ытхъэлагъ. Полицием икӀулыкӀу-шӀэхэм Юфышхо ашӀагъ нахъ мышӀэм, бздэжӀшӀагъэр зезыхъагъэр псынӀкӀэу къаубытын алъэкӀыгъэп. А лъэхъаным гуцафэ зыфашӀыгъэхэм ащыщыгъ пчъа-гъэрэ хъапсым дэсыгъэ кӀэлэ ныбжыкӀэу зыщыпсэун чӀыплӀэ гъэнэфагъэ зымылэр. Ау бздэжӀшӀагъэр зызэрахъэ лъэхъаным ар нэмыкӀ чӀыплӀэ щылагъэу кыушы-хъатыжыын ылъэкӀыгъ.

Мэзэ зауӀэм кыкӀоцӀ правэухъумӀо органхэм бздэжӀшӀэгъэ хыльгъэм икызылӀухын ыуж итыгъэх ыкӀи ащ шӀуагъэ кытыгъ. Мы кӀэлэ ныбжыкӀэу зэгъуафӀштыгъэхэм шыхъатэу илагъэхэм къалотэрэ къэбарыр нӀпӀэу кычӀэкӀыгъ. БздэжӀшӀэр а мӀфэ дӀдэм къаубытыгъ ыкӀи ышӀагъэм ар еуцолӀэжыгъ.

ЗэрагъэунафыгъэмкӀэ, мэзаем и 23-м

хэгъэгум иухъумакӀо и Мафэ хагъэунэ-фыкӀэу куп зэхэсыгъ, зэрэгъэчӀафыгъэх, зэдешъуагъэх. Ау рашӀугъэр макӀэ хъугъэ. АркӀ кышхъыным пае гъунэгъоу щыс пенсионеркэм ахъщэ кытырихынэу бздэжӀшӀэм унашӀо ышӀыгъ. Унэм зе-хъэм, шӀэжыекӀэ ныор ыгъэщынэзэ, ахъщэ кыритыныр рӀулагъ. Ау адрэр кы-зэкӀэкӀуагъэп, бырсыр кыӀӀэтыгъ, кы-пӀуцужъэу ригъэжъагъ. Лажъэ зымылэ ны-ор а чӀыплӀэм щитхъэлагъ. Унэм илгыгъэ сомэ минрэ ныкъомрэ пенсионеркэм ылэ илгыгъэ дышӀэ лӀэтынымрэ ыштагъэх.

ДышӀэхэр зыщашӀэрэ тучанэу тикъэ-лэ шхъаӀэ дӀт горэм мы мафэхэм еты-гъуагъэх. ПравэухъумӀо органхэм а къэ-барыр кызырӀаӀэкӀхъагъэм тетэу а чӀы-плӀэм псынӀкӀэу къэсыгъэх. ЩакӀом кы-зырӀуагъэмкӀэ, тучаным хульфыгъэ горэ кычӀэхъагъ ыкӀи дышӀэ пшӀэхъу анахь лъапӀэр кыыригъэлъэгъунэу кыелӀэугъ. Ар кызыӀэкӀэхэм ащ кӀиӀи, зигъэбы-лтыжыгъ.

Оперативникхэм зэрахъэгъэ лыхъон Юфтхъабзэхэм яшӀуагъэкӀэ, мы бздэжӀ-шӀагъэр зезыхъагъэу зэгъуафӀхэрэ кӀэлэ ныбжыкӀэу Красногвардейскэ районым щыпсэурэр къаубытыгъ. Ар кызылты-хъум, ытыгъугъэ дышӀэ пшӀэхъури кыш-кырахыжыгъ, ышӀагъэми ар еуцо-лӀэжыгъ. Уголовнэ Юф кызылаухыгъ, зэхӀфынхэр макӀох.

Тихэгъэгугу итарихъ тэжъугъэухъумэ

Зэрэ Урысыеу илээситлугу хъугъэу Иоф шызышлэрэ проектэу «Наша общая Победа» («Теклоныгъэр тэ пстэуми зэдэтыгъ») зыфилоу клорэм мы джэпсалэр зэфэдэкIэ кыхэлукIы. Ар 2012-рэ илээсымы шыльэкIуатэ. КIэзыгъэнчъу, шыпккъэм тетэу, Хэгъэгугу ззошхом ихъугъэ-шлэгъэ лъапсэ, тичIыгу нэмыщ техэ-кложхэм лъыпсыр зышагъэчъэгъэ илээс хыльэхэр, заом хэ-тыгъэ советскэ цыфхэм — дзэ-кIолIхэм, дзэпашэхэм — зэкIэ фронтим Iутыгъэхэм апэкIэIыгъэу кыарыкIуагъэр зынэсыщтыгъэр, ялIыблэнагъэ, ялIыхъужы-ныгъэ зыфэдагъэр ыкIи тылым шылагъэхэм ялофшIэIагъэр кIэ-зыгъэнчъу кIэугъоежыгъэныр, зэгъэкIугъэу, зэгъээфагъэу кIэ-гъэлъэгъогъэныр, кьэтхыжы-гъэныр, Теклоныгъэшхор кьыт-фэзыгъэблэгъагъэху, кьытфидэ-зыхыгъэ ветеранхэм япчъагъэ мафэ кьэс уахътэм нахъ макIэ зэ-ришIырэр кьыдэлъытагъэу, зи-гъо Иофыгъоу рахыжыагъэм хэти фэльэкIырэр хильханыр проек-тым имурад ин.

Телевидением имызакъоу, журналхэм, гъээтхэм ззошхор нахъ зэхуугуфыкIыгъэу уанэлугу

кызыгъэуцорэ, озыгъэшлэрэ лъэныкхохэр кьашытыгъэнхэр, цыф лъэпкэ зэфэштхъафхэм япсэмыблэжыныгъэ, язэкъош-зэгурылоныгъэ шыхъат фэхъурэ шысэхэр, кьэнэжыгъэ ветеран-хэр тхэмыкIыжыпхэхэ, ахэм залугъэкIэгъэныр, ззошхом епхы-гъэ ягукъэкIыжыхэр тхыжы-гъэнхэр ыкIи кьэгъэлъэгъогъэн-хэр ары пшъэрылъ шъхъаIэу хъурэр.

Проектэу «Наша общая Победа» зыфилоу хэти — ини, цыкIуи ялахъ хальхъан алъэ-кIышт, а зэкIэмэ тихэгъэгугу ита-рихъ ухъумэгъэнымкIэ ыкIи кьызэтегъэнэгъэнымкIэ мэхъа-нэшхо яI.

Мы Иофыгъо иным фэгъэза-гъэх ныбжыкIэ ИофыгъохэмкIэ Федеральнэ агентствэр, УФ-м спортымкIэ, туризмэмкIэ ыкIи ныбжыкIэ политикэмкIэ и Ми-нистерствэ, УФ-м гъэсэныгъэм-рэ шIэныгъэмрэкIэ и Министе-рствэ, УФ-м и Правительствэ дэжэ шызэхэщгъэ Урысые кьэ-ралыгъо тарихъ-культура гупчэр, шIэныгъэхэмкIэ Урысые акаде-миер, заом иветеранхэм, дзэ кьулыкъум и Урысые Комитет ыкIи ар зэдагъэцакIэ.

Проектэу «Наша общая Победа» зыфилоуэр Хэгъэгугу ззошхом епхыгъэ тарихыр зэблэуныгъэ-зэтемыфэныгъэ хэмытэу, шып-къэм тетэу гъэунэфыгъэным, кьигъэлъэгъукIыгъэным, ягъэ-шлэгъэным, тиныбжыкIэхэм ти-хэгъэгугу итарихъ блэкIыгъэ тэрэ-зэу агурыгъэлогъэным, лъыгъэр цыфыгъэм ишэпхъэ инэу а охътэ хыльхэм, непэрэ мафэми кьы-зэрэнэжырэр зэхягъэшIыкIы-гъэным фэшIушIэ.

Фашист техэкожыхэр тихэгъэ-гу гупсэф мамыр хыльгъэ-гъэ-былгыгъэкIэ кьызытебанэхэм, советскэ цыфхэр зэблэжыгъэ-хэп — а лъэхъаным Iашэр зышти пыищэм пэлууцагъэхэм янахы-бэм илээс 18 аныбжыгъэр — ахэр джы непэ тиветеран лъапIэ-хэр арых. Арышъ, джырэ тиныб-жыкIэхэм хъырым, тхъагъом нэ-мыкIэу, кыныгъо инхэри, зэо машIохэри мы дунаим кьызэрэ-техъухъэхэрр ашIэу, ахэм агукIэ афэхъазырху пIугъэхэм, пшъэ-дэжыкIыжъу Хэгъэгугу выпашхъэ щыряIэр агъэцкIэн алъэкIыныр Всероссийскэ проектым кьыде-лътэ.

ЖьоныгъуакIэм и 31-м АР-м ныбжыкIэ ИофыгъохэмкIэ и Ко-

митет мыщ фэгъэхыгъэ зэхэ-сыгъо зэхичгъагъ. Ащ хэлэжыа-гъэх АР-м иветеранхэм я Совет итхъаматэ игуадзэу А. Чыназы-рыр, муниципальнэ гъэпсыкIэ зиIэ чIыпIэ гъэорышIанIэхэм ялIы-кIохэр, СМИ-м ИофышIэхэр.

Зэхэсыгъор кьызыгъушыIа-гъэх АР-м ныбжыкIэ ИофыгъохэмкIэ и Комитет ипа-щэу Кьэрэтэбэнэ Мыхъамодэ. Мы проектэу Хэгъэгугу ззошхор зыфэдэгъэ шыпккъэр кьэзыуп-кIэпкIыштэу, шыпккъэр зыгъэ-унэфыштэу ылытагъ. Урысыер зэфэдэкIэ зыхэлэжыгъэр проектэу «Наша общая Победа» зыфило-рэр Адыгеим зэрифэшIуашэу цызэхэщгъэным, ащкIэ амал зэфэшъхъафхэр гъэфедэгъэнхэм Кьэрэтэбаным ягугу кышIыгъ. Техническэ IэпыIэгъуху Ио-фымкIэ шъхъапэ хъуштхэр кьы-зэрагъотыштхэр — видеокаме-рич джырэкIэ Урысыем кьызы-раритыгъэр, диктофонхэр, диск-хэр, тхыгъэ тхъапэхэр, документ-хэу уасэ зиIэхэр ухъумэгъэнхэ зэрэфаер игушыIэ кьыхыгъэщыгъ, Хэгъэгугушхом итарихъ гъэунэфы-гъэным хэти ишыпккъэ рихы-лэн фаеу зэрэщытыр кыIуагъ.

ЗэлукIэм хэлэжыагъ ыкIи кьы-щыгушыIагъ АР-м иветеранхэм я Совет итхъаматэ игуадзэу Чы-назыр Аслъан Исмахылэ ыкьор. ЯIонэрэ Хэгъэгугу ззошхор я XX-рэ лIэшIэгъум иапэрэ ныкьо итхъамыкIэгъо инэу зэрэхъугъэр агу кьыгъэкIыжыгъ. Пыижъ

мэхъаджэр зэрэмыгугъагъэу, хэгъэгугу шIульэгъур, советскэ цыфхэм ячIыгу фыряIэ кIэсэ-ныгъэр жъалымыгъэм зэрэте-кIуагъэхэр, ветеранхэм Теклоны-гъэшхор кьызэрэдаыхыгъэм осэ-шхо зэриIэр кIигъэтхыгъэх. Мыщ фэдэ проектэу зигукъэкI-хэм зэрафэразэр, Адыгеим иныб-жыкIэхэм, ищIыф пстэуми яшыпккъэ рахылыIэнышъ, зэо нэкIубгъохэр шыпккъэм тетэу джыри зэ агъэунэфынхэу кьэ-джагъ, гъэхъагъэхэмкIэ кьафэ-лъэIуагъ.

Зэхэсыгъом кьыщыгушыIа-гъэх АР-м ителевидение Иофы-шIэу, ижурналисткэу Валерия Врубелъ. Проектым кьызэрэди-лътэу, ышъхъэкIэ мы темэм Иоф зэрэдишIэрэр, ветеранхэм я Со-вет спискэу иIэм хэмыт ветеран-хэри бэу зэрэщыIэхэр, улыхыоу, укIэупчIэу зэбгъашIэ пшIоигъо-мэ, зэо темэр ренэу гъэшIэгъо-ныбэу кьызэрэзэкIоцIыкIырэр кьыIотатэ, видеороликпIэ зэ-ригъэхъазырыгъэр, тапэки ащ зэрэхигъэхъоштыр кыIуагъ.

Иофтхъабзэм кьыщыгушыIагъ АР-м ныбжыкIэ ИофыгъохэмкIэ и Комитет ИофышIэу Светлана Волкова. Проектэу тэрэзэу гъэ-цэклагъэ хъуным фэшIушIэрэ методическэ IэпыIэгъухэр — буклетер, ветеранхэм упчIэу яп-тыштхэр, анахъ унаIэ зытебгъэ-тыштхэр зэрытхэр зэрафагъэхъа-зырыгъэхэр кыIуагъ. Ащ пы-дзагъэу чIыпIэмэ кьарыкIыгъэ-хэм ащыщхэм ехыжыгъэ Ио-фымкIэ, Проектым игъэцэкIэнкIэ яшIошхэр кьыралотыкIыгъэх.

Зэрэ Урысыеу щыкIорэ про-ектэу «Наша общая Победа» зы-филоуэр Адыгэ Республикэм зэрифэшIуашэу зэрэщыгъэкIэ-щтымкIэ а пстэумэ гугъапIэ кьа-тыгъ. Тылдэрэ чIыпIи шагъэунэ-фэу, щатхэу, сурэт ашырэр зэ-хагъэхъонышъ, зы зэрашIыжы-штыр, Урысыем итарихъ икы-зэтегъэнэнкIэ ыкIи нухъумэнкIэ ащ осэшхо зэриIэр зэхэсыгъом щыклагъэтхыгъ, шызэхафыгъ. Адыгеим иветеранхэм ззошхом ялахъэу хэлъыр тэрэзэу агъэунэ-фынышъ, кьигъэлъэгъукIыгъэ-ным яшыпккъэ рахылыIэшт.

МАМЫРЫКЪО Нурмет.

Сурэтыр зэхэсыгъом IэшIынэ Аслъан кьыщытырихыгъ.

САТЫУР

Бэдзэогъум и 1-м кьыщыубла-гъэу аркэ литрэныкъор тучанхэм зэрашащэрэр сомИ 125-м нахъ мэкIэн ыльэкIыштэп. Джащ те-тэу егъэнафэ процент 28-м ехъоу алкоголь зыхэт продукцием

165-рэ) нахъ мэкIэн ыльэкIы-штэп. Аркэ литрэныкъом буасэ мы лъэхъаным сомэ 98-м нахъ мэкIэн ымыльэкIынуу щытмэ, бэдзэогъум и 1-м кьыщыуб-лагъэу тучанхэм сомИ 125-м

кIышт гъунапкъэр загъэнафэм сомэ 86-м кьызэрэщыуцугъа-гъэхэр. Аруштэу ашыгъагъ хэ-бзэнчъэу кьыдагъэкIырэ шъон-лэу ар процент 55 — 60-м нэ-сын ыльэкIышт. Илээс зытIукIэ аркэ пыут зыфэпIоштыр ащы-гъупшэжынышъ, зы бэшэрэбым буасэ сомИ 175-м нэсышт. Аркэ лъапIэкIэ алъытэрэм буасэ сомэ 400-м кьыщыкIэштэп, мэкIайхэм

кьашIырэр нахыбэ зэрэхъурэр. ЗэкIэ аркэу кьашIырэм ипро-цент 35-р непэ шъон нэпцIэу щытмэ, 2014-рэ илээсым ехъу-лэу ар процент 55 — 60-м нэ-сын ыльэкIышт. Илээс зытIукIэ аркэ пыут зыфэпIоштыр ащы-гъупшэжынышъ, зы бэшэрэбым буасэ сомИ 175-м нэсышт. Аркэ лъапIэкIэ алъытэрэм буасэ сомэ 400-м кьыщыкIэштэп, мэкIайхэм

гъэпсыкIэу иIэщтым ыкIи ащ «шIуагъэу» кьытыщтым. Шъон пытэхэм яIугъэкIын сыдигъорэ лъэхъани мылкъушхо кьыкIа-кIоштыгъ. Ащ тетэу непи кьэнэ-жы. ШIоигъоныгъэ физилэ куп-хэмкIэ а бэдзэршIыпIэр шхэпIэ-шIоу щыт. Арышъ, яшIоигъоны-гъэхэр щыIэныгъэм щыпхыры-гъэкIыгъэнхэм фэшI, депутатхэр зэрэдыхэтхэу, а купхэм ренэу кьотэгъухэр кьагъотых, цыф кьызырэкIомкIэ нахышIу хъу-штэу кьытшагъэхъуэ зыфэе уна-шъохэр пхырагъэкIых. Ешъо-ным бэнэныгъэ рашIылIэу кьы-тагъэлъэгъуэ а кампаниер пчъа-гъэрэ тихэгъэгугу кьыщырахы-жыагъ, ау зи шIуагъэ кьытыгъэу тIызгъугъэп. Ешъон гухэлъ зи-Iэм сыдигъокIи хэкIыпIэ кьы-гъотышт. Ау кьэшIэгъуае кьэра-лыгъомкIэ нахъ фэдэ зыпылэ еIоIлаIкIэм гъэпсыкIэу иIэр. УасэхэмкIэ джы кьырахыжыгъэ-гъэ шIыкIэми куп горэхэр зэрэ-хэбайкIыштхэм щэч хэлъэп. Зи-Iэ хэлъхэм непэ осэ пыуткIэ ар-кьыр хъоуе кьызыIэклагъэхъа-нышъ, неущ бэкIэ Владимир Путиним алкоголь продукцием техорэ акцизхэр псынкIэу ыкIи иныщэу кьэлэтыгъэнхэр имы-щыкIагъэу кьызырилоагъэр.

Хэбзэ унашъом кIуачIэ иIэ хъунокIэ кьэнэжыгъэр мазэ ны-Iэп. Телптын шъон пытэхэм ауасэ

Ешъоштыр емыгъэшъон плъэкIыштэп

буасэ зынахъ мэкIэн ымыльэ-кIышт шапхэм ехылыгъэ уна-шъом ипроектэу «Росалкоголь-регулированием» кьышагъэхъа-зырыгъэм.

Мы унашъом кьыкIэIыкIоу джыри уасэхэм ахэплъэжыштых 2013-рэ илээсым ищылэ мазэ и 1-м. Ащыгъум осэ анахъ макIэу агъэнэфэщтым утегушыIэныр джырэкIэ жьышъ. Ау нафэу щыт зы мазэкIэ тучан мэкIайхэм атет-лэгъоштыр уасэхэр. Коньяк лит-рэныкъом буасэ сомэ 219-м (джы сомИ 193-рэ) нахъ мэкIэн ыльэкIыштэп, сэнэ дистиллятхэр ыкIи коньякым пае агъэфедэрэ спиртыр зыхэтхэ бренди литрэ-ныкъом ыкIи ащ ехыщыр шъон-хэм ауасэ сомИ 190-м (джы сомИ

нахъ пыут атетлэгъоштыштытэп.

Арышъ, гъэрэкIо кьыщыубла-гъэу зыуасэмэ ахэмыплъэжы-гъэхэ шъонхэм осэ анахъ макIэу яIэм зэрэахъорэм ипсынклагъэ-кIэ джы спиртым акцизэу те-лтым зэрэахъорэм лъыкIэхъа-жыштыт. 2012-рэ илээсым ищы-лэ мазэ и 1-м зэрэщытыгъэм елгытыгъэмэ, акцизхэм процент 15-у ыкIи аркэ бэшэрэбым буасэ процент 28-у кьахъоштыт. Ау а уасэхэм ахэлытэгъэщтых сомэм ыкIуачIэ кьызэрэщыкIэрэри, урысые заводхэм агъэфедэрэ тарэм буасэ зэрэахъорэри.

Мыщ дэжымы тыгу кьэдгъэ-кIыжымэ хъушт илээситIукIэ узэкIэлэбжымэ, апэрэу аркыым буасэ зынахъ мэкIэн ымыльэ-

аркэ нэпцIыр нэмыкI чIыпIэхэм ащыпщэфын плъэкIынуу щы-тышъ ары. Ащи изакъоп. Экс-пертхэм зэралыгъэрэмкIэ, акциз-хэр кьэлэтыгъэнхэр зэрэлагъэ-кIуатэрэм елгытыгъэу, хэбзэн-чъэу кьыдагъэкIырэ аркыыр на-хыбэ хъун ыльэкIышт.

Алкоголь зыхэт продукцием-кIэ федеральнэ ыкIи региональнэ бэдзэршIыпIэм и Гупчэ идирек-торэу Вадим Дробиз кьызыри-луагъэмкIэ, 2011-рэ илээсым предпрятиехэм аркэ литрэ мил-лион 800 кьыдагъэкIыгъ. Мыщ дэжымы аркэ нэпцIэу хэгъэгугу кьышагъэхъазырыгъэр литрэ миллион 700-м нэсыгъ. Ащ нафэ кьэшIы акцизхэр кьызэралэты-хэрэм елгытыгъэу аркэ нэпцIэу

СЭХЪУТЭ Нурбий.

ГЪЭСЭНЫГЪЭМ ИЗЭХЭШЭКІУАГЪ

Сихъу Сэфэр-
бый шылагъэ-
мэ, ыныбжъ

жъоныгуаклэм илэ-
си 125-рэ хуытгъа-
гъэ. Ащ икхашъхъэ
тетхагъ икхэсэгъэ
осетин поэтэу Коста
Хетагуровым иусэхэм
кхэхэыгъэ пычыгъо.

*Люблю я целый мир, люб-
лю людей, бесспорно,*

*Люблю беспомощных, оби-
женных сирот,*

*Но больше всех люблю, —
чего скрывать — позорно? —*

*Тебя, родной аул и бедный
мой народ.*

Сэфэрбый идунэтетыкла-
гъэр а гушылэхэм кырао-
тыкы. Хетагуровым итворче-
ствэ дэгъоу зышлэрэм гу лы-
тэшт гушылэу «мой»-м ычыллэ
«наш» зэритыр. Ар сшлэзэ
сшыгъэ.

Илэсыбэклэ узэклэлэбжъ-
жымэ, урыс-джурт сурэтышл
лэпэлэсэхуэ, Индиэм шыпсэ-
угъэхуэ Рериххэм афэгъэхы-
гъэу Мыекъуапэ кыгъэлъэгъо-
нэу шыкlorэм Шхъэлэхъо Абу
ежъ зэриложьырым фэдэу кы-
щилогъагъ лэпкышхом кы-
хэкыгъэ цыфэу, ащ фэлэжъа-
гъэм ыцлэ зэрэщымыгъупшэ-
щтыр.

Ащ укышкырыкылэзэ кы-
плон хуэмэ, тэ е тыгуклэ тыт-
хъамык, е тыкэрабгъ. Сыда
пломэ Рериххэм Урысыем фа-
шлагъэм нахыбэ Сихъу Сэфэр-
бый адыгэ лэпкыым фишлэ-
гъэнкы хуэн, ау ыцлэ зыфэд-
гъэзэным пае илэсыбэ тешиагъ,
Изын кытатыфэ тежагъ.

Шыф гъэсэгъагъ, лэпкыыр
гъэзэныгъэм фэгъэгъэным фэ-
гумэкыгъ, просветителыгъ пло
кыодыеу шымытэу ишылэ-
ныгъэ гъогу зыфэгъэгъэуа-
сэмэ, аужым, изы очерк уеджэ-
мэ, Сэфэрбый зыфышылагъэр
кэпшлэшт. Гухэклар илэси
100-клэ узэклэлэбжъымэ ар
зыгъэгумэкыштыгъэ Иофыгъо-
хэр джыри зэрэщылэхэр ары.

Икыгъэ мазэм и 17-м Ады-
гэ кыралыгъо университетым
инаучнэ библиотекэ просвети-
телым фэгъэхыгъэ научнэ-
практическэ конференцие шы-
кыуагъ. Ар зэхашагъ ыкли зэ-
рашагъ библиотекэм идирек-
торэу Лъэустэн Фатимэ, отдел-
хэм япашэхуэ Хъурмэ Рахымэт
ыкли Наталья Донцовам.

Сихъу Сэфэрбыйрэ лэпкы-
мэфэ Даутэрэ афэгъэхыгъэу
илэсэ зауэлкэ узэклэлэбжъмэ
Лэпкы библиотекэм конфе-
ренцие шыкыуагъ. Ау хэушъ-
хъафыкыгъэу ыкли игъэкло-
тыгъэу Сэфэрбый ишылэныгъэ
гъогу ыкли иобщественнэ-про-
светительскэ Иофшлагъэ афэ-
гъэхыгъэ Иофтхъабзэ апэрэу
тиреспубликэ шыкыуагъ. Зэ-
хэщаклохэм кызыралауагъэмкэ,
конференцием клэщакло фэ-
хуыгъ Сэфэрбый иныбджэгъу-
гъэу Клубэ Щэбанэ ыпхъоу Са-
идэ.

Библиотекэм ипашэ ипэублэ
гушылэ ыуж доклад кышшыгъ

гуманитар ушэтынхэмкэ рес-
публикэ институтым Иофы-
шлэу, Сихъум итворчествэ изэ-
гъэшлэн пылэу, просветите-
лым ехыллэгъэ тхылыр зэдэ-
зытхыгъэмэ ащыщэу Бузэрэ
Азэмат.

Клубэ Саид.

Ащ ыуж кыгушылагъ ып-
шэклэ ыцлэ кыетлогъэ инсти-
тутым адыгабзэмкэ иотдел
ипашэу Гыш Нухъэ. Ады-
габзэм иегъэджен Адыгеим
щызэхэщэгъэнымкэ Сихъу
Сэфэрбый Иофэу ышлагъэм ар
кытегушылагъ.

— 1914-рэ илэсым Сихъур
яклэщаклоу ыкли язэхэщаклоу
клэлэгъэджэ курсхэр апэрэу
Адыгеим щызэхашагъэх. Ахэр
кызыухыгъэхэм зэлъашлэрэ
цыфхэр — лэпхъэмэфэ Даутэ,
Хъаткыо Ахымэд афэдэхэр —
кхэхэкыгъэх. 1921-рэ илэсым
кышгъэгъэжъагъэу Горскэ ок-
ружной исполкомым ар итхъа-
мэтагъ ыкли Кубано-Черно-
морскэ хэку отделым народнэ
гъэсэныгъэмкэ исекцие ипэ-
щагъ. Адыгэ хэку исполкомым
итхъаматэ игодзагъ ыкли ис-
полкомым ипрезидиум хэтыгъ.

С. Сихъур общественнэ-по-
литическэ Иофшлэным ыгупчэ
итыгъ нахъ, кылорэм едэлэу
сыдми голосовать ышлэу шы-
тыгъэп. Иофтхъабзэхэм яклэщэ-
кыуагъ, ягъэцэклэкыуагъ. Ащ
фэдагъ автоном хэкур агъэпсы
зэхъуми. 1922-рэ илэсым уч-
редительнэ хэку зэфэсым тхъа-
матэу шыхадзыгъагъ. Ары
зытхыгъэр адыгэхэм автоном-
иэ ялэным фэгъэхыгъэ про-
ектыри. 1922-рэ илэсым Си-
хъур Москва макло ыкли Ста-
линым зылуегъагъ. А лэпхъа-

ным Сталиныр лэпкы Иоф-
хэмкэ комиссарыгъ. Автоном
хэкур гъэпсыгъэным ащ ила-
хышхо хэлъ.

Тыдэ шылажъэми, Сэфэрбый
аныхъ Иофэу илагъэр илэпкы
гъэсэныгъэм фищэныр ары. А
гупшысэр, гухэлъыр зэклэми
акылу кыэхуыцтыгъ, ар про-
светитель шыпкыагъ. Сихъур
пачыхъэм фэтхэгъагъ. Кавказ
заор зауыгъэм илэс 50 тешла-
гъэми, кыушхъэчлэсхэм ящы-
лаклэ зэхъокыныгъэ зэрэфэ-
мыхурэр, ахэр зэрэщыгъупшэ-
жыгъэхэр итхыгъэ кыщицо-
щтыгъ.

Илэпкы шхъафит ышлы-
нымкэ гугъэшхохэр фырилэу
Октябрьскэ революцием ар
пэгъокыгъ. 1925-рэ илэсым
Яковлевым ыкли нэмыкл бзэ-
шлэныгъэлэжъхэм бэрэ афэт-
хагъ, адыгэхэм зэреджэштхэ
тхылхэр, еджаплэхэр ялэнхэ
зэрэфаер, ащклэ ахэм лэпылэгъу
кыафэхъунхуэ зафигъэзагъ.
Лэпкы еджаплэхэм апае уры-

Сихъу Ким.

сыбзэ учебникхэм ятхынклэ
игупшысэхэр а тхыгъэхэм
кыащырилотыкыгъ.

Сихъу Сэфэрбый цыф чанэу,
цыф гъэсагъэу, апэрэ интелли-
гентэу лэпкыым кыхэкыгъ-
гъэу сэлъытэ. Непэ тэ цлэшхо-
хэр тилэхэми, ащ Иофшлэ-
клагъэмэ таклэхъащтэп, — кы-
луагъ Гыш Нухъэ.

Гуманитар ушэтынхэмкэ
республикэ институтым Иофы-
шлэу Агыржъэнэкыо Симэ
идоклад просветителым итвор-
чествэ адыгэхэм яхудожес-
твеннэ гупшысаклэ кызырэ-
хэщырым фэгъэхыгъагъ.

Шхъэлэхъо Абу.

— Ытхыгъэм инахыбэр
кызырэклоу шымыт адыгэ-
урыс, адыгэ-тырку зэфыщыты-
клэхэм, политикэм, культурэм,
гъэсэныгъэм япхыгъэ Иофы-
гъохэм афэгъэхыгъагъ.

Революцием ыпэклэ Сихъум
ипублицистическэ статьяхэр
нахыбэрэмкэ «Мусульман-
ская газета» ыкли «Кубанский
казачий листок» зыфилохэрэм
кыхауыттыгъэх. Итхыгъэхэм
кыагъэлъагъо я XX-рэ лэ-
шлэгъум адыгэхэм ялоф зыте-
тыгъэр. Иочеркхуэ, истатьяхуэ
«Всеобщее образование черкесов»,
«Все о том же», «Пре-
ступное равнодушие», «Время
не ждет» ыкли нэмыкыбэхэр
ащ 1912 — 1916-рэ илэсхэм
ытхыгъэх.

А Иофшлагъэ пэпчэ художе-
ственнэ публицистикэм ипроиз-
ведениеу плытэн плэкышшт.
Гушылэм пае, «Всеобщее об-
разование черкесов» зыфилохэр
художественнэ публицистикэм
ишэпхэ гъэнэфагъэхэм арытэу
гъэпсыгъэ. Урысыем гъэсэ-
ныгъэм Иоф зэрэщызэхэша-
гъэм кызытегушылэ неуж
Адыгеим кынынсы. «Адыгэхэм

Сихъу Евгений.

яеджаплэхэм ялоф джыри кы-
ежъэгъэ кыодыи плэми хуышт.
Ллэшлэгъуныкыо шылэныгъэу
культурнэ кыралыгъом тыхэ-
тэу кыэдгъэшлагъэм зыпари
кытфыхыгъэп, кытфыхы-
гъэми, дэгъум нахыи дэим
ыльэныкыоклэ нахыбэу ары
зэрэплъытэщтыр», — етхы ащ.

Ащ фэдэ кыэплоным, кыэп-
хыным пае лыгъэшхо пхэлтын
фэягъэ. Ар кызылошъун непэ
кытхэтэп. Сихъу Сэфэрбый
адыгэм дэгъоу хэлъыр зэклэ
зыхэзыщэгъэ цыфыгъ, —
кылуагъ С. Агыржъэнэкыо.

Гуманитар ушэтынхэм апылгъ
республикэ институтым Ио-
фышлэу Хъэсэнэ Къутасэ док-
лад гъэшлэгъон конференцием
кышшыгъ. Упклэпкыгъэу
ащ кылоотагъ еджаплэхэр зэ-
хэщэгъэнымкэ Сихъум Иофэу
ышлагъэхэр, ибуквархэм ягъэ-
псыклэ, ахэм тхыгъэу адэтхэм
кыатегушылагъ.

Сихъу Сэфэрбый ишылэкла-
гъэм, Иофшлагъэм апэ за-
фэзыгъэзагъэу, просветителым
ыцлэ кызылэтыжыгъэхэм
яапэрэ сатыр хэтэу, филологие
шлэныгъэхэмкэ докторэу
Шхъэлэхъо Абу гушылэ зы-
ратым, Сэфэрбый зэрэлукла-
гъэр, зэрэдэгъушылагъэр ыкли
нэмыкл хуыгъэ-шлагъэхэр ыгу
кыэкыжыгъэх.

— Непэ Сихъу Сэфэрбый
игугъу зэрэтшырэр сигуапэ, —
кылуагъ ащ. — Тэ тыныб-
жыкылуэ Сэфэрбый игугъу
тшлэу зэтэгъажъэм, кытпэб-
лэгъэ цыфхэми кытшаухуэу
кыхэкыгъ. Тбилиси сыкыкли,
НИИ-м сыкылуагъэу сауж итэу
ллы кычлэхъагъ ыкли «Ошлэ
о а укызыфатхэрэр? Ащ ыт-
хыщтыгъэхэр ошлэ? Хъакуры-
нэхъаблэ кыщилогъагъэм
ушыгъуаза?» ылуи кысызуп-
чыгъ, зэлуклэм ипротокол кы-
сигъэлъэгъугъ. «Сыд етланэ? А
лэпхъаныр ащ фэдагъ, непэ
нэмыклэ зман!» — сэ луагъэ.

Етланэ сыналэ зытетын фа-
ехэр кылуи члэкыжыгъ. А
лэпхъаным советскэ ыкли
партийнэ органхэр шынэгъуа-
гъэх, уахътэр кызырэклоу шы-
тыгъэп. Ау тэ тыныбжыкылагъ,
нахъ кыаигъэуи тыщытыгъ.
Ллым иягъэ кысыгъэкыгъэп,
фэягъэмэ лые кысыхын ыльэ-
кыштыгъагъ. Шыпкыэ, про-
светителым ыцлэ кызыррес-
луагъэм пае сидиссертацие
бырсыр кышыкыгъагъ.

Щэшлэ Казбекрэ сэрырэ
Сихъум ыцлэ кыэтлэтыжыгъэу
ало. Ау тэрэп ыцлэ кызылэ-
тыгъэр, ежъ зыкылэтыгъ. Тэ
ащ ыцлэ кыетлуагъ нылэп, —
кылуагъ Абу.

Ащ ыуж кыгушылагъэх Сэ-
фэрбый ышым ыкыоу, пэблэгъэ

КЪЭРЭБЭТ Инвер исэнэхьат литературэм епхыгъэу щытэп, ау ыгукIэ пэблагъэу, шIогъэшIэгъонэу, дунаим щыхъурэ-щышIэхэрэм тхылъыбзэкIэ защигъэгъуазэзэ игъашIэ къехьы. УсакIоу ыцIэ рамыIуагъэми, усэ зэхэлъхъаным фэIаз. Игупшысэхэр зэгъафэгъэхэу, сатыр зэкIужьхэу тхьапэм зыригъэкIурэр иныбжьыкIэгум щегъэжъагъ. Къэрэбэт Инвер ытхыгъэмэ ащыщ пычыгъо тигъэзетеджэхэр щыдгъэгъуазэ тшIоигъу.

ГукъэкIыжъ-гупшысэхэр

БгъэшIэгъонэу хэлъ щымыIэу,
Мафэ къэси урихьылIэу
КъэсIотэнкIи сиIоемыIоу,
Къэбар сэшIэ кысфэмыIоу.

КъыхэкIыцт мыщ хэт иIахьы,
Сэ силажъы мымэкIыцт,
Хъны мыхъоу къэбарзехьы,
IорIотэжъымы кыхэнэцт.

СиIи, слгъэуацIи кIэсымытхэу,
Зэхэсхыгъэр къэзгъэнэцт,
Сиддигъэ агъэшIагъоу,
Охътэ чыжъэм сыкхэнэцт.

ШхъэгъусшIум шIум уфеицэ,
Къыпфэсакъэзэ узреицэ,
Ац къыпфеиIы дахэу шхъаицэ,
Бгъэгум дигъу жьыр къэоицэ.

Яогъапиэ ежъ илэгъухэм,
КъымышIахэу укIэлгъэлгъэ,
Зыцизакъом уигъухэлъхэм,
Шгъэф филыIэу хэогъаплгъэ.

Ау кыхэкIы ишэнэу хэлъым,
Пэнэ чэум уригъалгъэу,
Укыгъаицтэу хыишгъэу пылтым,
НэмыкI шгузхэм уаригъэплгъэу.

Тэ тичылэн, тыхэгъэгон
Къызижъагъэр мы къэбары,
Чыжъэу кIоныр сэ сишэнэн,
КъашиIэ плгъэкIэм къыздисхыгъэр!

Теслгъэ хъунэн унэрысым,
Ац гунахъэ кыхэкIын,
Теслгъэхэнэн гъунэгъу нысэм,
Имылажъэр гухэкIын!

СыкIэлагъ, ау къэсэшIэгъы,
Чылэм нысэ къыдаицэ,
Тинахъыжъыи кIаIотэжъы,
Нысэр пкыишIоу зэхэлъыгъэ.

Уахътэр макIо, ныбжъымы хэхъо,
ГъашиIэу тилэр ыкIэм фэкIо,
Шэнэу тилэм зызэллгъэу,
Ткъом акъожъэр тэгъэдаIо.

Гъунэгъу нысэр зыфэдагъэр,
Суишгъэфынэн, къэсIоажъын,
Мы къэбарэу «жъымы» кыхыгъэр,
Зыгъэфедэни кытхэкIын.

КIалэр хьалэлэу, хэлъэу гукIэгъуи,
Дахэу дэлажъэ ибны-унагъо,
Ауж кымынэу — зауи, лэжъэгъуи
Дэсыгъ тичылэ зы кIэлэ шIагъо.

Бзылгъыгъэ Iофхэм зэрэфэлгъэкIэу,
Пфахэхъэхэцтэн, тIэкIу зацедзые!
Ишхъэ пытэми куахъор зэпакIэу,
Iэтэ лгъэгъишхэм мэкъур дадзые.

Щыф Iэсэ шIагъом зи епIолIэнэн,
ИIоф кыищыкIэу цагум дэкIынэн,
Ау идэкIыгъоми кыищыгъэкIэнэн,
ЕмыкIу кыхыгъэу къыдэхъажъы-
нэн.

Мы кIэлэ хъунхэм фэхъу шхъэгъусэ,
Шэн зимыIахэу, дэу зылъапсэ,
Шыр еуишхъакIу, Iэджи яхъуапсэ,
Хъуицтыр къэзыIорэм зыфегъэгъусэ.

Изакъоу пчъагъэрэ зэуишхыжъы,
Iаджи гум къехъэ, гуапэм зэрехъэ,

Зэм гукъэкIыжъхэм «афэгъуажъыжъы»,
Хъопсэн-шгъэгъонхэм шIэхэу ахэхъэ.

Унэр зэгъокIэу кызищынагъэм,
ИгъэшIэ кIыхъэ шгъэфэу хэлгъэжъы,
Ежъ зыфэагъэу къыдэмыхъуагъэм,
Джы мэкъэ ныкъокIэ рэгъуишIэгъы:

«Мор сыдэу бая, сыдэу шэннышIуа!
ИIокIэ-шIыкIэ тэ къытэшIокIы,
ЗэкIэ къехъуапсэ, дэуи шIыкIаишIуа!
Сэ кынэу стелъыр Тхъэм зэхэ-
шIыкIы!»

Насып къэкIогъум «ныбжъыр» зынэ-
сым,
Сэ «сыхъукуи» мыщ сыкхэкIуагъ,
Сыщымыгъуазэу чылэу зыщыщым,
СимыфэишIуаишм сыкхыдэкIуагъ.

Тэ талгъэныкъо хабзэу цызекIорэм
Щыц лIым зызакъуи кыхэмьфагъ,
КъысимыIуагъэу шгъэфэу зыдэкIрэм —
ЗэкIэ сишхъаIомэ анахъ хэфагъ.

Жъэу къэтэдэжынышгъ, чэмыр ыщы-
нэн,
Хъакужъыр игъом зэхигъэнэнэн,
МашиIом игохыи кыпкIигъэонэн,
Гъэц зэрихъаным фэкъулаишгъ.

Чэтхэр, тхъачэтхэр пфигъэшхэхэ-
нэн,
Ац якыищыгъоми пфалъыплгъэхэнэн,
МэфитIу зэпытэу умыгъэишхэцтми,
Ежъымы ышхыцтыр кырилгъэхэ-
хэнэн.

ГукIэгъу кыхафэу кыпишхъапэхэ-
нэн;
Узцыпишгъыгъэм пфэпицэрхъанэн,
Хъакъу-шыкъу зэхэтыр пфитхъакIы-
хэнэн,
Гъунэгъу адэжъыи пфэIофтэхэнэн.

Мэкъэ лгъэшIэ угуишIэу
Ыдэхэцтэн, ар хэкIыгъ,
Мэкъэ тынчыр псэлгъэ зещэу
ПишIын плгъэкIыцтмэ утекIуагъ».

Фырикъуишгъурэн шгузым кIалэр,
Фыхэнэишгъурэн шгузым шэнныр,
Фэсакъыишгъурэн лIым иланэ,
ФэмэкIагъ аIо акъылыр.

Панэм панэр зэрэпынэу,
Шгузыр илIы хэгъэнагъ,
ТэкIэ кIоми «кыгъэгъунэу»
КIалэр дыдым «тыгъэнагъ».

Шгузы лгъэшыр бырысырышгъ,
ТэкIи щашиIэ икъэбар,
Зэгъахъэ куп ахэхъышгъ,
Сыщыухъум, Аллахъ акбар!

Зэрэчылэу егъэмысэ,
Ыгу кызыкIкIэ зегъэгъусэ,
Чыжъэу плгъэрэн игуишысэ,
Гъусэ фэхъурэн ишхъэгъусэ.

Сыдэж нэIуежъыр «ебгъэцэкъэцтми»,
ЯмыкIэгъэгъэу гъогум тетыцт-
ми,
Къырамыдзэжъэу гъашиIэм къэнэцт-
ми,
КъыомыдэIунэу ахэт шхъэгъэгъусэми!

ШхъэгъэгъусшIуи, шхъэгъэгъусай,
Зэдрэгъэхъы кысаIоицтын,

Сызищыгъуази, сызищымыгъуази,
СэуишхъаIоу къаищыхъуицтын.

Хъау, чылэ нысэр згъэмысэнэу,
Сэ IэнатIэ кысатыгъэн,
Сиакъыли ац нэсыгъэу,
Джыри делэ сыхъунагъэн.

Чылэр ины, чылэдэсхэр
Дэгъоу тхэтыр тэ бэдэд,
Сэ сэгъушIо, синьбдэжэгъухэр,
Дэу дэсър мэкIэ дэд!

Къэслытэнти — тIу икъунэн,
Дэсыхэн сIонти — тэрэзынэн,
Нахъ ныбжъыкIэм саищыгъуазэн,
Къэбар зекIуи зэхэсхыгъэн.

ИжъкIэ аIо, къэбарIуатэм,
КъыIотэжъэр оIотэжъэкIэ,
ЕмыкIу хъурэн — уахътэм деишгъ,
Сыд мэхъанэр укIэгъэжъэкIэ!

Лыжъыи, ныуи — къэсIопэнышгъ,
АщиIагъэр хэт кыишIэн,
Нысэ дэгъур пхъум ычIыпIэишгъ,
ЗэралгъэкIэу агъэшIон!

СэкIо, сэгъэ, сэлгъэпао,
СигъмэкIи гум кыхэхэ,
Гукъуабэр сиIузэтео,
ГумэкIыпэу гур кытео.

ГъашиIэр, гъашиIэр, гъашиIэр!
Тауицтэу нахътэр кыысыдзыицт!?
Укъэуицмэ хъуицтэн, сэшIэ,
Укъэмыуицми усыухыицт!

Бэ згъэшIагъэр, макIэ сиIагъэр,
СфэмышIагъэр нахъыбэцт,
Сэры зэкIэ зилгъэжъагъэр,
Ахърэт мафэм спицыныжъыицт!

Куишгъэ шгъабэм кыищыригъаажъэу
ГъашиIэр джыри Тхъэм кысцитмэ,
Шгуз къэсэцэнэн сымыуицIэгъэу...
Ыишгъо Iофэн, ыгу къэбзэицтмэ!

Шыр емылычми, уанэ тыралгъэ,
ЗекIыжъыицми, ишхори тыралгъэ
(рагъасэ),
Лыбланэр елгыишгъ, шыбгым етIыс-
хъэ,
ЗэнэIосагъэхэу хэкур къаIухъэ.

Сыд гъэшIэгъона, шы емылычыр,
Зыем едэIоу шIэхэу мэлэсэ,
Тхъуи якIасэишгъ зекIокIэ тынчыр,
ЗэфыищытыкIэм урагъэхъуапсэ.

УмыгъэшIагъолт адэ плгъэкIыцтмэ,
ЗыишхъэгъуситIур зэмыдэIуишгъумэ,
Хъайуаны Iэлыри цIыфым егъасэмэ,
Сыд тэ тыуасэр — уегъуишхысэпэмэ?!

Нэжъ-Iуэжъхэр лгъэплгъэх нысэм ишIы-
кIэ:
Шгъабэу мээекIомэ, хэлгъэ шхъэ-
кIафэ,
КIыхъэмэ еплгъых иджэнэ пакIэ,
ЦIу фаусыицтыри ац тырагъафэ.

ПхъэнкIыпхъэ пакIэр егъэишгъутыра-
емэ,
ХэкI ныкхъопхъэнкIыр пчэгум кыре-
нэмэ,
Гъунэгъу ныомэ иицтыхъу амыIомэ,
Шэныр фэмакIэу, машиIоу зэкIэнэмэ.

Тэмаишхъэм тесыхэр кыфыдеплгъэ-
кIыхэмэ,
КъаIоу залгъэгъукIэ загъэбылгъыжъы-
мэ,
Уишхъагъум лгъыхъухэу зэIуишгъэшгъэ-
жъыхэмэ,
ИIокIэ-шIыкIэхэр ащиIогухэкIэхэмэ.

Бэрэ къахэкIымэ, щыуаны нэкIыр
ЧыIамэр пухэу кьогъум кыкхъуе-
нэмэ,
Къэлэжъыи ацкIэ быны гухэкIыр,
Iофы ныкхъуашиIэр тэкIи кыхэнэмэ.

Хьалыгъу ыгъаажъэу хъакум шIуес-
тыхэмэ,
Къамылгъэгъунэу егъэбылгъыжъымы,
Хъугъэр шIошхъаIоу жьоплгъыр
кыитехэмэ,
ЗиIоф хэмылгъым зэкIэ тырелгъэхэмэ.

ИпицэрхъанIэ пчгъэр Iумыхыишгъумэ,
Лагъи, гыкIалгъи пчэгум ищызэхэцтмэ,
Ежъыр дэхагъэу Iэдэб хэмылгъэмэ,
Унэгъо ишэнхэр дэгъоу кыхэхфэмэ.

ЛитIу мэгъуишIэмэ шиIэ захимы-
дзэмэ,
Гъунэгъу чэтхэр бгъэзэ димыфхэмэ,
Зэм хъулгъыгъабзэкIэ кэмыхъонэ-
ицтмэ,
Зыищымыдзыемэ емыкIу къэпхыи-
ицтмэ.

ИпчэдыжъыиIэ ныкхъозэлгъумэ,
Шхъаицэр гъэлагъэу зэIимыххэмэ,
Мэстэ-Iуданэм ылэ емыкIумэ,
Губжын, цIэцIэныр имыишхыишхэмэ.

Алгъэплгъэх ахэр нэмыкIы Iэдэжи,
Мыхъун кыхафэми зэфауишгъыи,
Нысэр шхъахынэу жьэу кэмы-
тэдэжи,
КъыицагъэкIэицтэн имэфэ Iофы.

Гъунэгъу шгузыхэр бэрэ кыфэкIох,
Зэрымызафэр гуафэ рагъэшIы,
Ежъымы кыиIоцтыми тынчэу къе-
дэлгъ,
Зызэллгъунэу зэми къашиIошIы.

Ау гъэсэ-усэхэр кырымидзах,
ЫгукIэ еIо «ШгуиIоф кысхэлгъэн,
Шгъоц нахъ сыдэп, сIэ сIыишгъумых,
Шгуиищытхъу агуатэу сэри зэхэсхы-
рэн.

ЗэкIэми ашиIэ, сэри шгъосэIо —
Шэн мытэрэзхэр шгъори кыишгъу-
текIо.
Ар зыфэишгъуыжъыишгъэрэн, сэ кыызгъурэIо,
ЗыишгъуиIомдэишгъэзэ гъашиIэр шгъо-
гъаIо.

Сферэгъэгъу сэ лIым шэныжъыр —
Шэн зэблэхъур сиамалэн,
Сфимыгъэгъумэ шгъо цокхъэжъыр
ЩыишгъульхъаицткIи фэздыжъыишгъэрэн.

Гъунэгъу шгузхэр мэгумэкIэхэишгъ,
УишгъаIор зэпымыу,
ГуишIэгъу зысэгъэишгъыишгъ,
Шхъадэж зыфаер къэсэгъаIо.

Анахъыжъэу джабгъум ищысым
Къырегъаажъэ чIэгъэчIэлыбзэр,
Къыицеублэ ац «охътэжъымы»
Къэбарыжъэу зыфэIазэр.

Адыгэ Республикэм и Закон

Адыгэ Республикэм и Законэу «Транспорт хэбзэлахьым ехылааг» зыфилорэм ия 4-рэ статья
зэхьоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2012-рэ илъэсым жьоныгъуакIэм и 30-м ыштагъ

А 1-рэ статья. Адыгэ Республикэм и Законэу «Транспорт хэбзэлахьым ехылааг» зыфилорэм ия 4-рэ статья зэхьоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм фэгъэхьыгъ

Адыгэ Республикэм и Законэу 2002-рэ илъэсым тыгъэгъазэм и 28-м аштагъэу N 106-р зытетэу «Транспорт хэбзэлахьым ехылааг» зыфилорэм (Адыгэ Республикэм и законотательствэ зэхъугъоягъэхэр, 2002, N 12; 2003, N 11; 2004, N 3, 5, 11; 2005, N 4, 11; 2007, N 11; 2008, N 11; 2009, N 2, 10; 2010, N 3, 11; 2011, N 6; 2012, N 4) ия 4-рэ статья мыщ фэдэ зэхьоклыныгъэхэр фэшлыгъэнхэм:

1) а 1-рэ Iахьым ия 14-рэ пункткIэ хэгъэ-

хьогъэнэу ыкIи ар мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«14) мотор гъэстыныпхъэу чIыопс газыр зыгъэфедэрэ автобусхъэу МЗ зыфилорэм афэдэхэу къэлэ ыкIи къэлэ кIыбым яавтобус маршрутхэм атетхэмкIэ цыфхэмрэ хьылъэхэмрэ зезыщэрэ организациехэм.»;

2) я 8-рэ Iахьыр хэгъэхьогъэнэу ыкIи ар мыщ тетэу къэтыгъэнэу:

«8. Хэбзэлахьхэр зытыхэу мы статьям ия 1-рэ Iахь ия 14-рэ пункт зигугъу къышIыхэрэм мотор гъэстыныпхъэу чIыопс газыр зыгъэфедэрэ автобусхъэу МЗ зыфилорэм афэдэхэм апае мы Законом ия 2-рэ статья щыгъэнэфэгъэ ставкэхэм япро-

цент шъэныкIэ фэдызыр транспорт хэбзэлахьэу аты.».

Я 2-рэ статья. Мы Законом кIуачIэ иIэ зыхьурэр

Официальнэу къызыхаутырэ нэуж мазэ тешIагъэу, ау транспорт хэбзэлахьымкIэ зичэзыу хэбзэлахь пIалъэм иапэрэ мафэ нахь мыпасэу мы Законом кIуачIэ иIэ мэхьу.

Адыгэ Республикэм и ЛIышхъэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъяупэ,
жьоныгъуакIэм и 30, 2012-рэ илъэс
N 92

Адыгэ Республикэм и Закон

Энергиер кIэугъоегъэнымрэ электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымрэ яхьылааг

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм 2012-рэ илъэсым жьоныгъуакIэм и 30-м ыштагъ

2009-рэ илъэсым шэкIогъум и 23-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 261-р зытетэу «Энергиер кIэугъоегъэным, электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэным ыкIи Урысые Федерацием и законотательнэ акт зауIэмэ зэхьоклыныгъэхэр афэшлыгъэнхэм яхьылааг» зыфилорэр гъэцкIэгъэным те гъэпсыхьагъэу мы Законом аштагъ.

А 1-рэ статья. Энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ Адыгэ Республикэм и законотательствэ

Энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ Адыгэ Республикэм и законотательствэ лъапсэ фэхъугъэхэр 2009-рэ илъэсым шэкIогъум и 23-м аштэгъэ Федеральнэ законэу N 261-р зытетэу «Энергиер кIэугъоегъэным, электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэным ыкIи Урысые Федерацием и законотательнэ акт зауIэмэ зэхьоклыныгъэхэр афэшлыгъэнхэм яхьылааг» зыфилорэмрэ (ыужыкIэ Федеральнэ законыр тIозэ дгъэклошт) Урысые Федерацием инэмыкI шэпхъэ правовой актхэу ащ диштэу аштэхэрэмрэ ары, ащ хэхъэх мы Закономрэ Адыгэ Республикэм инэмыкI шэпхъэ правовой актхэу ащ диштэу аштэхэрэмрэ.

Я 2-рэ статья. Мы Законом щагъэфедэрэ къэIуакIэхэмрэ терминхэмрэ

Мы Законом къыхэхэрэ къэIуакIэхэмрэ терминхэмрэ Федеральнэ законым щыряIэ мэхъанэхэм афэдэхэр яIэхэу агъэфедэх.

Я 3-рэ статья. Энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм иполномочиехэр

Энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм полномочиеу иIэхэр:

1) Адыгэ Республикэм и законхэу энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ правовой зэфыщытыкIэхэр зыгъэзекIохэрэ штэгъэнхэр;

2) энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ Адыгэ Республикэм и законхэр къызэрэдалъытэхэрэм гъунэ альбыфгъэныр.

Я 4-рэ статья. Энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ Адыгэ Республикэм и министрэхэм я Кабинет иполномочиехэр

Энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ Адыгэ Республикэм и министрэхэм я Кабинет полномочиеу иIэхэр:

1) энергием икIэугъоенрэ электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымрэ атегъэпсыхьэгъэ къэралыгъо политикэр Адыгэ Республикэм щыпхырыщыгъэныр;

2) организациехэу IофшIэн лъэпкъ гъэнэфэгъэхэр зыгъэцкIэхэрэм, товархэмрэ фэIо-фашIэхэмрэ ауасэхэу (ятарифхэу) Адыгэ Республикэм икIэуалыгъо хабзэ игъэцкIэкIо органхэм агъэнэфэн фаехэр зыгъэзекIохэрэм энергиер кIэугъоегъэнымкIэ ыкIи элек-

троэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ программэхэр зыфэдэнхэ фэе шапхъэхэр гъэнэфэгъэнхэр;

3) фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ащыпсэхэрэм здырмылIу фэгъэхьыгъэ Iофтхьабзэхэу энергием икIэугъоенрэ электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымрэ атегъэпсыхьагъэу шIокI зымыIэу зэрахьан фаехэр гъэнэфэгъэнхэр;

4) энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ республикэ программэхэр гъэцкIэгъэнхэр;

5) энергием икIэугъоен ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэным атегъэпсыхьэгъэ Iофтхьабзэхэу федеральнэ законхэм, Урысые Федерацием инэмыкI шэпхъэ правовой актхэм шIокI имыIэу гъэцкIэгъэнхэ фаеу агъэнэфэгъэхэм, джащ фэдэу энергием икIэугъоен ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэным атегъэпсыхьэгъэ республикэ программэм къыщыдэлъытагъэхэм афэгъэхьыгъэ къэбархэр алэкIэгъэхьэгъэнхэр;

6) энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ законотательствэм къышIорэ шапхъэхэр къыдалытэнхэм атегъэпсыхьэгъэ къэралыгъо республикэ уплъэкIунхэр зэхэщэгъэнхэр;

7) энергием икIэугъоен ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэным атегъэпсыхьэгъэ Iофтхьабзэу зэрахьащтхэмкIэ ыгъэгъозэнхэр ыкIи Адыгэ Республикэм икIэуалыгъо учреждениехэм, Адыгэ Республикэм икIэуалыгъо унитарнэ предприятиехэм ахэр зэрэзэхашхэрэм гъунэ альбыфынр;

8) энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ нэмыкI полномочиехэу федеральнэ законотательствэмкIэ Адыгэ Республикэм и министрэхэм я Кабинет иполномочиехэм ахалытагъэхэр гъэцкIэгъэнхэр.

Я 5-рэ статья. Энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ республикэ программэр

1. Энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ республикэ программэр Адыгэ Республикэм энергиер щыкIэугъоегъэным ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIыщегъэлэтыгъэнымкIэ программэ документ шхьаIэу щыт.

2. Энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ республикэ программэр къэзыгъэхьазырэр Адыгэ Республикэм икIэуалыгъо хабзэ игъэцкIэкIо органэу псэолъэшIыным (ипотекэ унэ чIыфэтырнэ псэолъэшI индустриери мыщ хэхъэх), транспортым, унэ-коммунальнэ, гъогу хьызмэтым альэныкIокIэ къэралыгъо политикэ зыкIым игъэцкIэн фэгъэзагъэр ары, зигугъу къэтшIыгъэ программэр Адыгэ Республикэм и министрэхэм я Кабинет еухэсы ыкIи егъэцкIэ энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ регион программэхэу федеральнэ законотательствэмкIэ агъэнэфэгъэхэм къызэрэдалъытэрэм диштэу.

Я 6-рэ статья. Энергием икIэугъоенрэ электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымрэ зэракIагъэгъушIухэрэр

Энергием икIэугъоенрэ электроэнергием шIуа-

гъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымрэ аклагъэгъушIух:

1) электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэным те гъэпсыхьэгъэ Iофтхьабзэхэр зыгъэцкIэрэ организациехэм хэбзэлахьхэмрэ угъоинхэмрэ яхьылIэгъэ законотательствэм къыщыдэлъытэгъэ кIэгъэгъушIу амалхэр агъэфедэхэзэ;

2) энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ республикэ программэхэм къахиубытэу энергием икIэугъоенрэ электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымрэ атегъэпсыхьэгъэ Iофтхьабзэхэм ягъэцкIэн клагъэгъушIухэзэ.

Я 7-рэ статья. Энергием икIэугъоенрэ электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымрэ атегъэпсыхьэгъэ Iофтхьабзэхэм афэгъэхьыгъэ къэбархэр зэракIагъахьхэрэр

Энергием икIэугъоенрэ электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымрэ атегъэпсыхьэгъэ Iофтхьабзэхэм афэгъэхьыгъэ къэбархэр алэкIэзыгъахьхэрэр Адыгэ Республикэм икIэуалыгъо хабзэ игъэцкIэкIо органэу псэолъэшIыным (ипотекэ унэ чIыфэтырнэ псэолъэшI индустриери мыщ хэхъэх), транспортым, унэ-коммунальнэ, гъогу хьызмэтым альэныкIокIэ къэралыгъо политикэ зыкIым игъэцкIэн фэгъэзагъэр ары, мыщ фэдэ амалхэр ащ къызыфегъэфедэх:

1) къэбар жьугъэм иамалхэм, Адыгэ Республикэм икIэуалыгъо хабзэ игъэцкIэкIо органхэм яофициальнэ сайтэу Интернетым щыIэм энергием икIэугъоен, электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэным атегъэпсыхьэгъэ республикэ программэхэр арегъахьэх;

2) энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ Iофтхьабзэу зэрахьхэрэм, энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ тикIэуалыгъуи, Iэклъыб хэгъэгъухэми ащашIыгъэ гъэхьагъэхэм яхьылIэгъэ информационнэ-просветительскэ программэхэр, нэмыкI зигъэ къэбархэр, тематическэ теле, радиокъэтынхэр къэбар жьугъэм иамалхэм ащызэхещэх;

3) физическэ лицэхэм яфитыныгъэхэу ыкIи япшъэрылIхэу Федеральнэ законым ыгъэнэфэгъэхэм, унэ унэхэр зилэхэм, фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ащыпсэхэрэм, фэтэрыбэу зэхэт унэхэм ялыгъын фэгъэзагъэхэм апае шапхъэу щыIэхэм, Федеральнэ законым къыщыдэлъытэгъэ нэмыкI шапхъэхэм яхьылIэгъэ къэбархэр альегъэлэсых;

4) федеральнэ законотательствэм зэрэщыгъэнэфэгъэ шIыкIэм диштэу энергием икIэугъоенкIэ ыкIи электроэнергием шIуагъэу къытырэм зыкIегъэлэтыгъэнымкIэ социальнэ рекламэр къэбар жьугъэм иамалхэм ащызэхещэх.

Я 8-рэ статья. Мы Законом кIуачIэ иIэ зыхьурэр

Официальнэу къызыхаутырэ мафэм щегъэжагъэу мы Законом кIуачIэ иIэ мэхьу.

Адыгэ Республикэм и ЛIышхъэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъяупэ,
жьоныгъуакIэм и 30, 2012-рэ илъэс
N 93

Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм 2011-рэ илээсым Iофэу ышIагъэм ехыылэгъэ доклад

Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Республикэм щыIэм 2011-рэ илээсым Iофэу ышIагъэм ехыылэгъэ докладыр Адыгэ Республикэм и Законэу 2008-рэ илээсым мэзаем и 13-м аштагъэу N 148-р зытетэу «Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Адыгэ Республикэм Уполномоченнэу щыIэм ехыылэгъэ» зыфиорэм ия 19-рэ статья кызырэдилытэ-тэрэм тетэу кыагъэхъазырыгъ.

Докладыр зытегъэпсыхъагъэр 2011-рэ илээсым Уполномоченнэу Iофэу ышIагъэм ехыылэгъэу кы-ралыгъо хабзэм иорганхэм, муниципальнэ органхэм, цыфхэм макъэ ягъэлугъэныр, цыфым ифитыны-гъэхэмрэ ишъхъафитыныгъэрэ Адыгеим кызырэр-щагъэгъунэхэрэм уасэ етыгъэныр, хабзэм икыутэмэ пстэуми, чыплэ зыгъэлорышIэжынымкIэ органхэм, IэнагIэхэр зылыгъэхэм ыкIи общественностым ренэу анаIэ цыфым ифитыныгъэхэмрэ ишъхъафитыныгъэрэ япхыгъэ Iофыгъохэм атырагъэтыныр, Уполномочен-нэм икIэух эфэхъысыжъхэм ыкIи аш хабзэм иор-ганхэмрэ IэнагIэхэр зылыгъэхэрэмрэ игъоу афилъэ-гъухэрэм атетэу Iофэу ашIэрэр агъэлъшыныр ары.

Докладым икыгъэхъазырынкIэ анахъэу Iэубытыплэ кызыфэтшыгъэхэр республикэм щыпсэухэрэм ят-хъаусыхэ тхыльхэу 2011-рэ илээсым Уполномочен-нэм иаппарат кыагъэхъагъэхэр ары. Аш нэмыкIэу докладым хъагъэхэ Уполномоченнэр, аш иаппарат иIофышIэхэр учреждениехэм, предприятиехэм, орга-низациехэм зашIэхэм кыалэкIэхъгъэ кыбархэр, джащ фэдэу кыралыгъо органхэм, чыплэ зыгъэлоры-шIэжынымкIэ органхэм яофициальнэ кыбархэм ямониторинг, хэбзэухъумэкIо организациехэмрэ СМИ-хэмрэ яматериалхэр. Уполномоченнэр хъапсхэм зашIэм кыбарэу кыIэкIэхъагъэхэри джащ фэдэу мы докладым щагъэфедагъэх.

2011-рэ илээсым Адыгеим исоциальнэ-экономикэ хэцхоньгъэкIэ кынкIаеу шытыгъ. Илээс кыс рес-публикэм мылкъу Iэпылэгъоу кыIуIкIэрэм кышцкIэ. Бюджетхэр зедитхэнхэмкIэ дотациехэу мы аужырэ илээсишым федеральнэ бюджетым Адыгеим пае кыхъагъэкIырым сомэ миллион 733,8-кIэ кыпшыкIагъ. 2011-рэ илээсым игъатхэ псыр кызыриуагъхэм республикэм имуниципальнэ районитфымэ ащыпсэ-ухэрэм чIэнэгъэ шIуIкIае аригъэшIыгъ. Гектар мин 11-мэ ашашIэгъэ лэжыгъэхэр ашIокIодыгъагъ. А тхъамыкIагъом кызыдихъыгъэхэм ядэгъэзыжыын сомэ миллион 444,8-рэ пIэуагъэхъагъ.

Ау хэгъэунэфыкIыгъэн фае гухэлъэу яIагъэхэр кыазерадэхъугъэр, промышленнэ производствэм псынIкIэу хэцхоньгъэ зеришIыштыгъэу кызырэнжы-гъэр. Илээсым икIэуххэмкIэ аш индекс проценти 105-м нэсыгъ.

2011-рэ илээсым сомэ миллиард 16,7-рэ фэдиз хъурэ инвестициехэр капитал шъхъалэм кыгъалъхъагъэх. 2010-рэ илээсым егъэпшагъэмэ, ар проценти 7-кIэ нахъыб. Мы лэныкыомкIэ Адыгеим ЮФО-м ятIо-нэрэ чыплэр щыIыгъ, апэрэ чыплэм итыр Красно-дар краир ары.

Адыгеим щыпсэухэрэмкIэ 2011-рэ илээсым ихъу-гъэ-шIэгъэ шъхъалэу хъугъэр Адыгэ Республикэм и Кыралыгъо Совет — Хасэмрэ Урысые Федераци-ем и Федеральнэ ЗIуIкIэ и Кыралыгъо Думэрэ яхэ-дзынхэр зэрэщыIагъэхэр ары.

Урысые Федерацием и Президентэу Д. А. Мед-ведевым игъоу зэрилъэгъугъэм тетэу Адыгэ Респуб-ликэм и Кыралыгъо Совет — Хасэм идепутатэу ха-дзыгъэхэм илээситф пIалъэкIэ ТхъакIушынэ Аслъан Кытэ ыкыом Адыгэ Республикэм и Лышхъэ ипол-номочиехэр фагъэзагъэх.

Хэдзын Iофтхъабзэхэр, депутатхэм яхэдзынхэр, митингхэр, пикетхэр зэхашцхэ зэхъум цыфым ифи-тыныгъэхэм якъэухъумэнкIэ хэуконыгъэшхохэр ашыгъэхэп. 2011-рэ илээсым хэдзынхэм япхыгъэ фитыныгъэхэр аукуагъэхэу цыфхэм ятхъаусыхэ тхыльхэр Уполномоченнэм иаппарат кыIуIкIагъэхэп.

2011-рэ илээсым Уполномоченнэм Iофэу ышIагъэм ехыылэгъэ докладым цыфым ифитыныгъэхэмрэ ишъхъафитыныгъэрэ якъэухъумэн епхыгъэ Iофыгъо анахъ шъхъалэхэм щалыIэсыгъэх. Цыфхэр анахъэу зыгъэгумэкIыштыгъэхэр кыралыгъо, муниципальнэ хэбзэ Iэшхъэтетхэм яIофшIаIкI ары. Зигугъу кыэтшырэ докладми игупчэ итыр мы Iофыгъор ары.

Адыгэ Республикэм и Законэу 2008-рэ илээсым мэзаем и 19-м аштагъэу N 148-р зытетэу «Цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Уполномоченнэу Адыгэ Респуб-ликэм щыIэм ехыылэгъэ» зыфиорэм ия 19-рэ ста-тья ия 1-рэ Iахъ диттэу Уполномоченнэм Iофэу ышIагъэм ехыылэгъэ докладэу илээс кыс кыагъэ-хъазырырэр хэплэнхэм пае Адыгэ Республикэм и Лышхъэ, Адыгэ Республикэм и Кыралыгъо Со-

вет — Хасэм, Адыгэ Республикэм ипрокурор, цыфым ифитыныгъэхэмкIэ Урысые Федерацием и Уполномоченнэ алэIагъахъэ. Мы докладыр шъхыхэу зэхэт, пэубли, кIэух гущыи иIэх.

Докладым иаппэрэ шъхъэ статистикэ пчъагъэхэм афэгъэхъыгъ. Ахэм нафэ кызырэшIырэмкIэ, 2011-рэ илээсым нэгбырэ 1229-мэ Уполномоченнэм зыкы-фагъэзэгъагъ. Илээсым кыкIоIцI Уполномоченнэм ыкIи аш иаппарат иIофышIэхэм нэгбырэ 487-рэ ра-гъэблэгъагъ. Уполномоченнэр ышъхъэкIэ нэгбырэ 252-мэ адэгущыIагъ. Уполномоченнэм иаппарат тхъаусыхэ тхыль 254-рэ кыIуIкIагъ, ар тхыль пстэуми япроцент 35-рэ мэхъу.

Социальнэу мылхъумагъэхэр: пенсионерхэр, вете-ранхэр ыкIи сэкъатныгъэ зилэхэр ары нахъыбэрэмкIэ Уполномоченнэмрэ аш иаппаратрэ зыкыфэзыгъэ-загъэхэр. Тхыль пстэуми япроцент 54-р ахэм кыалэкIэкIыгъ. Ахэм анэмыкIэу сабый ибэхэм, ахэр зыпIуужьхэрэм, зыныбжэ имыкыугъэхэм ыкIи ахэм яIыкIохэм ятхыль 66-рэ (проценти 9,3-рэ), псыкы-уным зэрар зэрихыгъэхэм ятхыль 37-рэ (проценти 5,2-рэ), хъапсдэхэм ыкIи ахэм яIахыIхэм ятхыль 47-рэ (проценти 6,6-рэ), дзэ кыулыкыушIэхэм ыкIи ахэм яIыкIохэм ятхыль 26-рэ (проценти 3,6-рэ) кыIуIкIагъ.

Тхъаусыхэ тхыльхэм япроцент 57,8-р цыфхэм ясоциальнэ фитыныгъэхэр зэраукъагъэхэм афэгъэ-хыгъагъэх. Ахэм азытфанэ (процент 20-р) псэупIэхэм япхыгъэ законодательствэр, проценти 5,8-р IофшIэ-ным епхыгъэ фитыныгъэхэр, процент 15,8-р социальнэ IэпылэгъумкIэ ыкIи социальнэ гарантиехэмкIэ фиты-ныгъэхэр, проценти 10,2-р унагъом, ным, кIэлэцIы-кIухэм яфитыныгъэхэр зэраукъагъэхэм афэгъэхъы-гъагъэх. 2010-рэ илээсым егъэпшагъэмэ, унэ-комму-нальнэ IофыгъохэмкIэ тхъаусыхэ тхыльхэм япчъагъэ 2011-рэ илээсым процент 20-кIэ нахъыбагъ.

Закыфэзыгъэзагъэхэм япроцент 19,5-мэ чIыгум игъэфедэнкIэ яэкономикэ фитыныгъэхэр аукуагъэ-хэу алъытэщтыгъ.

Тхыльхэм япроценти 6-р политикэ фитыныгъэхэр зэраукъагъэхэм, проценти 3-р гъэсэнныгъэмкIэ фи-тыныгъэхэр зэраукъагъэхэм япхыгъагъэх.

Тхыльхэм япроценти 2-р IофшIэнымкIэ, чIыгумкIэ, псэупIэмкIэ цыфхэм яфитыныгъэхэр зэраукъагъэхэм афэгъэхъыгъагъэх.

Тхъаусыхэ тхыльхэм азыныкыо фэдизыр атхыныр кызытэхъыгъэр хабзэм ифедеральнэ органхэр тэ-рээу зэрэземыкIуагъэхэр ары. Чыплэ зыгъэлоры-шIэжынымкIэ органхэм ямыгъэрэ зекIуакIэкIэ тхъа-усыхэ тхыль 71-рэ, республикэм икыралыгъо орган-хэм ямыгъэрэ зекIуакIэкIэ тхъаусыхэ тхыль 30 зэ-хагъэуцогъагъ. Тхъаусыхэ тхыльхэм азыныкыо на-хъыбэр судхэмрэ хэбзэухъумэкIо органхэмрэ унашъо-хэр тэрээу зэрамыштагъэхэм афэгъэхъыгъагъ.

Тхыльхэм азыныкыо нахъыбэр — тхыль 473-р кы-лэу Мыекъуапэ дэхэм кыалэкIэкIыгъ.

Адрэ тхъаусыхэ тхыльхэр мыщ фэдэ чыплэхэм кыарыкIыгъэх:

- Адыгэкъалэ — 7;
- Джэджэ районым — 45-рэ;
- Кошхъэблэ районым — 24-рэ;
- Красногвардейскэ районым — 19;
- Мыекъопэ районым — 68-рэ;
- Тэхъутэмыкыое районым — 26-рэ;
- Теуцожэ районым — 1;
- Шэуджэн районым — 9.

Урысые Федерацием инэмыкI субъектхэм тхъа-усыхэ тхыль 15, аш щышъэу Краснодар краим — 11, Ленинград хэкум — 2, Курск хэкум — 1, Волго-град хэкум — 1 кыарыкIыгъ.

Цыфхэм яфитыныгъэхэр, япшъэрыльхэр, правэмкIэ шапхъэхэр, законодательствэм, федеральнэ, регион программэхэм яположениехэр икыоу зэрамышIэхэрэр ары Iофыгъомэ азыныкыо нахъыбэр кызыкIэтэ-джыштыгъэр.

Хэмыплэхэу тхыль гори кыагъэнагъэп. АхэмкIэ Уполномоченнэми, аш иаппарат иIофышIэхэми уплэкIунхэр зэхашагъэх, орган гъэнэфагъэхэм зафа-гъэзагъ, цыфхэм консультациехэр афызэхашагъэх, яIофхэр афызэхашагъэх. Цыфхэм ятхыльхэм зэра-хэплэагъэхэр кызыушыхъатырэ документ 1487-рэ 2011-рэ илээсым Уполномоченнэм иаппарат афигъэ-хыжыгъ. ПстэумкIи закыфэзыгъэзагъэмэ япро-цент 51-мэ ялэIу афагъэцэкIагъ.

ЯтIонэрэ шъхъэр цыфым ифитыныгъэхэу ыкIи ишъхъафитыныгъэу аукуагъэхэр зыпкэ игъэуцожы-гъэнхэмкIэ Уполномоченнэр зэраделэгъэм фэгъэ-хыгъ. БлэкIыгъэ илээсым Уполномоченнэм кыIуIкIэгъэ тхыльхэм азыныкыо нахъыбэр цыфхэм

унэ яIэнымкIэ фитыныгъэхэу Урысые Федерацием и Конституции ия 40-рэ статья кышъыдэлъытагъэ-хэр зэраукъагъэхэм афэгъэхъыгъагъэх. Тхъаусыхэ тхыль 143-мэ цыфхэм псэупIэ арагъэгъотынымкIэ, щыIэкIэ амалэу ялэр нахъышIу шIыгъэнымкIэ, унэ зэрацэфышт ахыщэ ятыгъэнымкIэ, унэ-коммуналь-нэ фэлэ-фашIэхэр афэгъэцэкIэгъэнхэмкIэ фитыныгъэу яIэхэр зэраукъагъэхэмкIэ ямырээзэныгъэхэр кыащыралотыкIыштыгъэх.

Урысые Федерацием и Президент 2008-рэ илээ-сым жьоныгъуакIэм и 7-м ышIыгъэ унашъоу N 714-р зытетэу «1941 — 1945-рэ илээсхэм щыIэгъэ Хэгъэ-гу зэошхом иветеранхэм унэхэр ягъэгъотыгъэным ехыылэгъэ» зыфиорэр гъэцэкIэгъэным тегъэпсыхъа-гъэу Хэгъэгу зэошхом иветеранхэм унэ ятыгъэным епхыгъэ Iофыгъом 2011-рэ илээсым лэшъэу анаIэ тырагъэтыгъ. Хэгъэгу зэошхом иветерани 107-мэ сомэ мин 83163,6-рэ зыосэ унакIэхэр мы илээсым арагъэгъотыгъэх.

Федеральнэ бюджетым имылькыкIэ Хэгъэгу зэ-ошхом иветеранхэм унэ кыафэщэфыгъэнымкIэ 2012-рэ илээсым ищылэ мазэ и 1-м ехъулэу уче-тым ветерани 111-рэ хэтыгъ, ахэр учет загъэуцугъэхэр 2011-рэ илээсир ары. Хэгъэгу зэошхом иветеран 420-у 2005-рэ илээсым гъэгъагъэм и 1-м ыуж уче-тым учугъагъэхэм блэкIыгъэ илээсхэм япсэукIэ амал-хэр нахъышIу афашIыгъэх.

Джащ фэдэу Хэгъэгу зэошхом иветеран шъхъэзэкъо ыкIи ветеран цэхъу зыщымыпсэурэ унэгъуи 125-мэ яунэхэр агъэцэкIэгъэныхэм пае сомэ 2496969-рэ алэIагъэхъагъ, аш щышъэу сомэ 1246969-р Адыгэ Республикэм иреспубликэ бюджет, сомэ 1250000-р Адыгэ Республикэм имуниципальнэ образованиехэм ямылькыу кыахэкIыгъ.

Заом иветеранхэу зипсэукIэ амалхэр нахъышIу зыфашIынэу зытефэхэрэр чыплэ зыгъэлорышIэ-жынымкIэ органхэм яучет хагъэуцонхэм тегъэпсы-хъэгъэ Iофыр джыри лъагъэкIуатэ.

2010-рэ илээсым егъэпшагъэмэ, Хэгъэгу зэошхом иветеранхэу ыкIи ахэм афагъадэхэу япсэукIэ амал-хэр нахъышIу афашIынэу зытемыфэхэу чыплэ зыгъэлорышIэжынымкIэ органхэм алъытагъэхэм ыкIи Урысые Федерацием и Президент 2008-рэ илээ-сым жьоныгъуакIэм и 7-м ышIыгъэ Указэу N 714-р зытетым дмштэу унакIэ зэратыным иамал зымыIэхэм ятхъаусыхэ тхыльхэр 2011-рэ илээсым нахъ мэкIагъэх. Ау кыэлэгъэн фае ветеранхэу зипсэукIэ амалхэр нахъышIу зыфашIынэу зытефэхэрэр лъапсэ имыIэу чыплэ зыгъэлорышIэжынымкIэ органхэм яучет хамыгъэуцонхэу кызырэхэкIырэри.

Хэгъэгу зэошхом хэлэжыагъэм ишъхъэгъусагъэу, джы шъузабэу кыэнэгъэ А-м Уполномоченнэм зы-кыыфигъэзагъ. Муниципальнэ образованиеу «Кош-хъэблэ районым» иадминистрации зипсэукIэ амал-хэр нахъышIу зыфашIынэу зытефэхэрэм яучет мы бзылфыгъэр хигъэуцонэу ыдагъэп.

Мы бзылфыгъэм еж кытетхэгъэ унэ иIэп, икIалэ иунэ дис, икIалэ нэмыкIэу мы унагъом нэгбырих джыри щэпсэу. 2011-рэ илээсым А-м икIалэ иунагъо щыш нэгбырищыр иунэ дыраригъэтхагъ. Муниципаль-нэ образованиеу «Кошхъэблэ районым» иадминис-трации иIофышIэхэм унэ кызырэтышцхэм яучет агъэуцонным пае шъузабэр джарэушцэу мыгъэрэуу зе-кIуагъэу алъыти, учетым амыгъэуцонэу кыраIуагъ.

Уполномоченнэм муниципальнэ образованиеу «Кошхъэблэ районым» иадминистрации иунашъоу зигугъу кыэтшыгъэр мыгъэрэуу ылъытагъ. Сыда Iомэ шъузабэу А-р икIалэ иунэ мылкъу хэхъэрэ унэм щэпсэу, а унэмкIэ аш Iахъ иIэп. Урысые Фе-дерацием псэупIэхэмкIэ и Кодекс ия 51-рэ статья ия 1-рэ Iахъ, Федеральнэ законэу «Ветеранхэм яхы-лэгъ» зыфиорэм ия 23.2-рэ статья атетэу А-м фи-тыныгъэ иI федеральнэ мылкъум кыыхахыгъэ, квад-ратнэ метрэ 36-рэ зинэгъэ унэ зыфашцэфышцхэм яучет хэтынэу.

Уполномоченнэм игъо зэрилъэгъугъэм тетэу Кош-хъэблэ районым ипрокуратурэ уплэкIунхэр зэхышэ-гъагъэх. Ахэм яIэуххэм атетэу муниципальнэ об-разованиеу «Кошхъэблэ районым» иадминистрации ипащэ фагъэпытагъ псэупIэмкIэ законодательствэр зэриукъагъэр дигъэзыжыныу. Муниципальнэ обра-зованиеу «Кошхъэблэ районым» иадминистрации ипащэ 2011-рэ илээсым бэдзэогъум и 22-м ышIыгъэ унашъоу N 193-р зытетым диштэу А-р унэ зэраты-шцхэм яучет агъэуцугъ. Джащ тетэу Хэгъэгу зэ-ошхом хэлэжыагъэм ишъхъэгъусагъэу шъузабэу кы-нагъэм унэ кыратынымкIэ фитыныгъэу иIагъэр зыпкэ рагъэуцожыгъ.

(Джыри кыкIэлъыкIошт).

ИСКУССТВЭР — ТИБАЙНЫГЪ

«Отрадэм» тигуапэу тедэлу

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние урыс музыкальнэ лэмэ-псымэхэмкIэ иансамблэу «Отрадэм» концерт гъэшлэгъонхэр зэхещэх. Купым ихудожественнэ пашэр тиреспубликэ имузыкальнэ искусствэ дэгъоу щашIэ. Адыгеим изаслуженнэ артистэу Григорий Михайловыр зэхэщэкIо дэгъоу щыт.

«Отрадэм» иконцертэу филармонием щыкIуагъэм Адыгэ Республикэм щыцIэрылохэ артистхэу Андэрэкъо Чеслав, Нэхэ Тэмарэ, Нэгъой Маринэ, Шхъэбэцэ Сыхъатый, нэмыкIхэри хэлэжъагъэх.

Классикэм хэхъэгъэ произведениехэр, урыс ыкIи адыгэ ордэхэр пчыхъэзэхэхэм щызэхэтхыгъэх.

Сурэтым итхэр: Нэгъой Маринэрэ Андэрэкъо Чеславрэ «Отрадэм» игъусэхэу ордэ къаIо.

ДЗЮДО. ДУНАИМ И КУБОК

Олимпиадэм хэлэжъэщт

Дунаим и Кубок дзюдомкIэ кыдэхыгъэным фэгъэхыгъэ зэнэкъокъу Испанием икIалэу Мадрид щыкIуагъ. Адыгеим ипсэуплэу Джаджэ щапIугъэ Арсен Галстян апэрэ чыплэр кыдихыгъ. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу Игорь Романовым тибатыр егъасэ.

Килограмм 60 кызыщэчырэмэ якуп Арсен Галстян щыбэнагъ. ЗэлукIэгъуи 4-м шыщэу 3-р «къабзэу» кыыхыгъ, дышгъэ медалыр кыфагъэшъошагъ. А. Галстян Мадрид кIоным ыпэкIэ Урысыем дзюдомкIэ ихэшыпыкIыгъэ командэ аштагъ, Лондон щызэхашэрэ Олимпиадэ джэгунхэм ахэлэжъэ-

нэу фитыныгъэ иIэ хуыгъэ. Адыгеимрэ Краснодаррэ ацIэкIэ А. Галстян Лондон щыбэнагъ. Тиспортсмен цIэрыло имедальхэм ахигъэхонэу, нахыбэрэ тигъэгущонэу фэтIо.

Сурэтым итыр: Лондон кIоштхэм ашыщэу Арсен Галстян.

САМБО. ПЭНЭГО КАЗБЕК ФЭГЪЭХЫГЪ

Батырыр сыдигъуи батыр

СпортмкIэ мастерэу Пэнэго Казбек фэгъэхыгъэ шIэжъ зэнэкъокъу Къэбэртэе-Бэлъкъарым икIалэу Тэрч щыкIуагъ. Москва, Свердловскэ хэкум, Башкирием, Къыблэ шьолырым, Темыр Кавказым, нэмыкIхэм самбэмкIэ ябэнакIохэм алырэгъум ялэпэлэсэнныгъэ кыщагъэ-лэагъагъ. Спортсмен 200 апэрэ чыплэхэм афэбэнагъ.

Адыгэ Республикэм ибатырхэу, дунэе зэлукIэгъухэм нахыпэкIэ щытхуыцIэхэр кыщыдзыхыгъэхэу И. Абадзэм ыкIи Т. Бучукури алырэгъум ухъазырыныгъэ дэгъу кыщагъэлэагъагъ. Мыекъопэ къэралыгъо технологическэ университетым истудентэу Абэджэ Ислам кIограмм 100 кызыщэчырэмэ ябэныгъ, изэлукIэгъухэр кыыхыгъэх. Тимур Бучукури дзюдомкIэ на-

хыбэрэмкIэ мэбанэми, самбэм фэгъэхыгъэ зэнэкъокъухэми гъэхъагъэхэр ащешIых. Килограмм 100-м нахыбэ кызыщэчырэмэ ябэни, турнирым текIонныгъэр кыщыдихыгъ. Абэджэ Исламрэ Тимур Бучукурирэ апэрэ чыплэхэр кызырэхыгъэхэм фэшI тафэгущо. Зэнэкъокъум хэлэжъэгъэ тиспортсменхэм тренерэу Теуцожь Инвер пэцэныгъэ адызэрихъагъ.

ТРАДИЦИОННЭ УШУР

Щытхъур кыытфахыы

Дунэе шIэжъ зэлукIэгъоу Ростов-на-Дону ушумкIэ щыкIуагъэр А. И. Шинкевич фэгъэхыгъагъ. Италием, Германием, Великобританием, Испанием, Китаим, Латвием, Украинэм, Урысыем яспортсменхэр традиционнэ ушумкIэ зэнэкъокъугъэх.

БэнэкIо 400 фэдиз зэнэкъокъум хэлэжъагъ. КуошумкIэ дунэе организацием ипрезидентэу Ян Мэй — Китаим щыщ, традиционнэ ушумкIэ Европэм ифедерацие ипрезидентэу Антонио Лангиано — Италием щыщ, Ростов-на-Дону кыкIогагъэх. Спортсменхэм ахэр аIукIагъэх, тренерхэм яIофшIэн зэрэзэхашэрэм зыщэгъэгъозагъ.

Ян Мэй Китаим кыкIыгъэ бзылфыгъ, апэрэу Урысыем къыкIуагъ. Традиционнэ ушур яунагъо дэгъоу щашIэ. Ятэ ушум пылгыгъ, куошумкIэ дунэе организацием ипрезидентэу щытыгъ. Италием ихэшыпыкIыгъэ командэ итренерэу Рио Лимоли США-м, Европэм ихэгъэгумэ ащылагъ. Урысыем традиционнэ ушумкIэ спортсмен дэгъухэр иIэу елытэ.

Италием кыкIыгъэ Симон Кастиглиаррэ Адыгеим спортсменэу Роберт Мирзоянрэ алырэгъум щызэлукIагъэх. Егъэжъэгъум Италием иллыкIо нахъ лъэшэу кыльагъоштыгъ, ау зэнэкъокъур зыщыуыным Р. Мирзоян кIочIэ лъэшкIэ итальянцэм утын зырыхым, текIонныгъэр Адыгеим спортсмен кыфагъэшъошагъ.

Урысыем традиционнэ ушумкIэ ифедерацие ипрезидентэу Сергей

Кутасовым, Германием спортсменхэу Юрий Шмеллер ыкIи Виктор Ривалдт кызыралуатэрэмкIэ, Европэм ушумкIэ изэнэкъокъу Урысыем щызэхашэ ашIоигъу. Юрий Шмеллер яцэнэрэу тыхэгъэгу къэкIуагъ. Санкт-Петербург, Челябинскэ, нэмыкI кыалэхэм ядэхэгъэ иныбджэгъухэм кыафилотэжыгъ.

Адыгеим спортсмен 19 нахыпэкIэ дунэе зэлукIэгъухэм ахэла-

жъэхэу кыыхэкIыгъ, опытуэ яIэр лъагъэкIуатэ. Тикомандэ хэтыгъэхэм ащыщ нэбгырэ 19-р нахыпэкIэ дунэе зэлукIэгъухэм ахэлэжъагъэх, опытуэ яIэр макIэп. Адыгэ Республикэм традиционнэ ушум-

кыоу афалуагъэр макIэп. СтIашгъу Ислам дышгъэ медали 4, Артем Кошанскэм дышгъэ медали 3 кыда-хыгъ. Къуныжъ Аслъанбэч, Александр Леонович, Иван Шевченкэм, Виктор Никулышиным, Нисредин Разахановым, Роберт Мирзоян, Карен Бабоян, Ирина Салминам медальхэр кыафагъэшъошагъэх. Судьяхэу В. Васильченкэм, А. Норсоян, Е. СтIашгъум, О. Трапиадзе,

зэхэщакIохэр кыащытхуыгъэх.

Тикомандэ зэнэкъокъум хэлэжъэным пачэ зэхэщэн IофхэмкIэ IэпыIэгъу кыфэхуыгъэх АР-м и Премьер-министрэ игуадзэу Алексей Петрусенкэр, физкультурэмкIэ ыкIи спортмкIэ Комитетым итхъаматэу Хъасанэкъо Мурат, гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ АРСДЮСПОР-м идиректорэу Хъа-

кIэмыз Аслъан, гурыт еджапIэу N 7-м идиректорэу Вера Шрам. Дунаим изэнэкъокъоу Китаим бжыхэм щыкIоштым тиспортсменхэм зыфагъэхъазыры.

Ростов-на-Дону медальхэр кыыщызыхыгъэ тиспортсменхэр, зэхэщакIохэр сурэтым итых.

НэкIубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТЫЛЪ Нурбий.

Зэхэзыщагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкъ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэурэ тильэпкыгъухэм адырIэ зэпхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестыанскэр, 236

**Редактор
шхъаIэр**

**ДЭРБЭ
ТИМУР**

**Редакциер
зыхэшIыр:**
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъаIэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшгъэдэкIыжъэ зы-
хырэ секретарыр:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

**Зыщаушыхъаты-
гъэр:**

Урысые Федерацием хэутын IофхэмкIэ, телерадиокъэтынхэмкIэ ыкIи зэлы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чыплэ гъэIоры-
шIапл, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Гъэзетым кыыху-
тыхэрэм мышшып-
кыагъэу кыахафэ-
хэрэмкIэ кызыт-
хыгъэхэм пшгъэдэ-
кIыжъ ахы. Кы-
тхэхэрэмрэ гъэзе-
тым щылажъэхэр-
рэмрэ яеплгыкIэ
зэтемыфэн ылгэ-
кIышт. Гъэзет-
еджэхэм кыт-
фагъэхырэ тхы-
гъэхэр зэхэтфы-
хэрэп ыкIи кы-
зытхыгъэхэм
аIэкIэдгъэхъа-
жыхэрэп.

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
кь. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

**Пчъагъэр
3541
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1469**

Хэутыным
узщыкIэтхэнэу щыт
уахъгэр
Сыхъатыр 18.00
ЗыщыкIэтхэгъэхэ
уахъгэр
Сыхъатыр 18.00